

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Svmma, Sive Avrea Armilla Bartholomæi Fvmi Placentini,
ordinis Prædicatorum, ac hæreticæ prauitatis Inquisitoris**

Fumo, Bartolomeo

Antverpiae, 1570

Excommvnicatio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30427

ei de vino glatiato, quod non possit co-
fici, salvo tamen meliori iudicio. Con-
sulerem igitur sacerdoti, ut vinu om-
nino glaciati factum, non sacraret, sed
aliud potius vinum apponeret non co-
gelatum, quod consecraret, reposito
primo in piscina.

EVICTIO.

Edictio secundum Azo. est rei emptæ,
aut ex alia iusta causa acceptæ per
sententiam iudicis abductio. Sicut si
A. emat agrum à B. & C. in iudicio
probauerit esse suum, dicitur illi euin-
cere, & hinc oritur euictio, unde B. qui
vendidit, tenetur A. de euictione, id est
pro re euicta supra, Emptio. circa fin.
§. 32. & pro re euicta, & dñis ob hæc
causam datis satis facere, si de euictio-
ne tenebatur.

EXCOMMUNICATIO.

Excommunicatio nota de-
bet esse confessori, tã maior, quàm
minor, ut primò sciat in quibus cali-
bus excommunicatio incurritur: ut co-
gnoscat an pœnitens sit excommuni-
catus vel non. Secundò, in quibus ca-
sibus excommunicatus, dicendo, facien-
do, suscipiendo, peccat, & cognoscat
peccata, quæ in excommunicatione ma-
nendo fecit. Tertio, perpendat peccata,
quæ in excommunicatione occa-
sionantur in altero non excommuni-
cato. Quarto, sciat qualitatem vincu-
li, an superiori, & cui referuetur. Ex
Caiet. in summa ibi.

In excommunicatione qualibet, si-
ue à iure, siue ab homine. Primò est
consideranda persona, quæ excommu-
nicatur, an excommunicatio se exten-
dat ad illam. Secundò, an actio, propter
quam quis excommunicatur, sit con-
summata: quia nisi sit consummata,
non est locus excommunicationi, etiã
quod sit incepta. Ex parte autem agē-
tis, à quo egreditur actio, exigitur,
quod sit agens eliciens, & non tan-
tùm imperans: quia si excommuni-
catur occidens Titium, qui mandat
occidi, non est excommunicatus, ideo
quando canon vult comprehendere
etiam cooperantes, dicit: quicun-
que dederit consilium, auxilium, &c.

vel quicunque fecerit, vel mandau-
erit, & c. ideo bene videndi sunt tex-
tus antequàm detur iudicium circa
excommunicatos. Nec obstat ex-
communicatio iuris communis con-
tra participantes in crimine crimino-
so: quia loquitur de participante cum
iam excommunicato: ut infra decla-
rabitur, Excommunicatio. 25. Caiet.
vbi supra.

3 Quid excommunicantur dā-
tes consilium, fauorem, vel mandan-
tes, & c. nunquàm sunt excommuni-
cati, nisi sequatur talis effectus, pro
quo consuluerunt, mandauerunt, & c.
& quando excommunicantur retra-
hentes à solutione decimarum, & hu-
iusmodi, sunt excommunicati, si quā-
tùm in se est retrahant, etiam quod
non sequatur retractio: quia actus
propter quam lata est excommuni-
catio, non est retractio à solutione de-
cimarum. sed dicere aliquid propter
quod retrahantur, & sic de similibus.
Caietan. supra.

4 Excommunicatio secundum
Thom. 2. sententia. d. 18. dicit
separationem à communione Eccle-
siæ, quo ad fructum, id est, à sacra-
mentis, & suffragia generalia, id est, à
participatione spiritualium, & hoc de
maiori excommunicatione intelligi-
tur. Unde sacerdos, ut minister eccle-
siæ orans, non potest pro eo publicè,
& specialiter orare, licet secundum
quosdam in ipso memento missæ pos-
sit orare tanquam persona priuata,
quia illud spatium conceditur sacer-
doti, ut possit orare pro suis, siue sint
Christiani boni, vel mali, siue infide-
les, siue aliter.

5 Excommunicatio minor,
de qua in cap. cum excommunicatio. 11.
q. 3. excludit præcisè à passiva partici-
patione sacramentorum, quia sic ius di-
sponit. cap. si celebrat. de cleri. excommu-
n. min. & ab electione, quia talis
est inhabilis ad quodcunque ecclesia-
sticum beneficiu, & si eligatur, etiam
per ignorantiam nullam consequitur
dignitatem, ut not. in eod. cap. si cele-
brat. ut tenet etiam ibi Innoc. A cœtu

autem fidelium non excludit, nec a participatione spiritualium bonorum, nec a sacramentis conferendis, ita, ut collata non teneant, licet ipse peccet conferendo, ut in eodem c. de excommunicatione, quæ est a Deo propter peccatum mortale, hic non fit mentio.

⁶ IN CVRRITVR autem minor excommunicatio post concilium Constantien. si participatio interueniat cum excommunicato publicè, & nominatim. Secundò, participando cum excommunicato propter notoriam manum violentam in clericum, nisi participet in casibus a iure permissis, de quibus infra §. 39. tunc non incurrat. Vide in fra. §. 20. reliqua de minori excommunicatione.

⁷ EXCOMMUNICATIONE vitur ecclesia secundum Tho. supra, ut medicina, quia finis eius est, ut excommunicatus delictum suum recognoscat, & ad Deum redeat, & est maxima poena. c. Corripiantur itaq; a præpositis suis subditi correctionibus de Charitate venientibus pro culpâ diuersitate vel minoribus, vel amplioribus: quia & ipsa, quæ dñatio nominatur, quam fecit episcopale iudicium: quæ poena in Ecclesia nulla maior est, potest (si deus voluerit) in correctionem saluberrimam cedere, atque proficere. Neque enim scimus quid cõtingat sequenti die, aut ante finem vite huius, de aliquo tali desperandum est, aut contradici Deo potest, ne respiciat & det poenitentiam, & accepto sacrificio spiritus contribulati, cordisq; contriti, a reatu quatenus iustæ damnationis ab soluat damnatum quæ ipse non damnat. Pastoris tamè necessitas habet ne per plures serpat dira cõtagia, separare ab ouib; sanis morbidas, & c. 24. q. 3.

⁸ CVM excommunicatio non feratur, nisi propter mortale peccatum, secundum Tho. & Pet. de Pal. vbi supra. ideo qui potest sibi facere conscientiam, quod non peccauit mortaliter, nunquam incurrat excommunicationem iuris, quia sententia iuris non est iniusta. A iudice autem non nisi

propter contumaciam infligitur, non autem solum pro mortali, secundum Tho. supra, ut si noluit comparere, vel recessit ante sententiam, vel noluit se monitus corrigere, & c. c. ex parte. de verbo. signific. & in c. certum. 11. q. 3. & Pan. de iudic. cap. 1. secundum Ar. Flo. 3. part. titu. 25. cap. 73. Potest quis excommunicari pro inuasiõne, vel retentione rerum ecclesiasticarum. cap. Pisanis. de resti. spol. in. 6. pro iniuria facta prelato. cap. Cuiusarius. 25. quæ. 4. pro defensione iuris sui potest excommunicare ordinarius. cap. dilecto. de sent. excom. in 6. propter negligentiam quis potest excommunicari. c. nemo de consec. distinct. 1. Dominus etiam propter contumaciam serui, vel procuratorum. ut lit. non contest. cap. 1. cum modificatione ibi not. secundum Ioan. de Lig. & singuli culpabiles propter contumaciam capituli. ca. Romana. de senten. excom. in 6. Vide Pa. in d. c. 1. de iudi.

⁹ EFFECTVS excommunicationis maioris sunt multi. Primò, taliter excommunicati priuantur fructu orationum, & bonorum factorum per bonos Christianos, licet aliquando pro eis in publico orare tantum in generali, in speciali verò tantum in secreto. Secundò priuat participatione in diuinis officijs, ut non possint cum alijs interesse, vel in Ecclesia cum alijs orare, sine mortali peccato, nec extra ecclesiam audire diuina. cap. quod in te. de poenit. & re. non tamen prohibentur ab ingressu ecclesiar, dummodo non audiant diuina, vel orent cum alijs. Prædicationem autem audire possunt, tenentur tamen dicere officium, si sunt clerici, & c. sed soli dicat, sine dominus vobiscum: secundum Petrum de Palud. 4. sententiar. d. 18. quæstion. 4. a. 1. nec debent videre corpus Christi. Hæc intellige de publicè excommunicatis: de secretè autem excommunicatis, qui hæc faciendo seipfos publicarent, & proximos scandalizarent, & non sunt in motu petendæ absolutionis, credo non peccare participando: quia nec hoc debet

bet intendere lex, nec excommunicator, qui autem possunt non participare sine talis scandalo, seruare debent. Tertio, si est iusta, excludit à regno calorum. canon. quisque. 24. quæst. 1. & iniusta lata si contemnatur similiter. 10. quæstion. 3. canon. nemo. Quarto, excludit ab actu, & officio cuiuscunque ordinis, ita quod exequens sit irregularis. cap. apostolica. de cleri. excom. ministran. nec potest nisi per Papam dispensari. capi. æterni. de senten. & re iudica. nisi quando baptizaret in casu necessitatis, ut facit vetula sine sollemnitate, secundum Gu. Si recipit ordines sit irregularis, secundum Petr. de Palu. 4. sent. supra: nisi probabilis ignorantia cum excuset. in dicto. cap. apostolicæ. ignorantia scilicet facti, quæ etiam celebrantem excusat, si cantat epistolam priuatè, vel sollemniter sine manipulo, si est consuetum sic cantari per non ordinatum, si exerceat actum quatuor minorum etiã sollemniter nõ incurrit, nec si officiat simul cõ alijs in Ecclesia nõ sicut sacerdos officiaret sollemniter: quia & seculares idem facere possunt. Item si Episcopus excommunicaret celebrantem in tali capella, celebrans ibi nõ prima vice, sed secunda sit irregularis & illi, qui admittit excommunicatũ ad diuinã, est interdictus ingressus ecclesiæ, & nõ est excommunicat⁹, & si celebrat, sit irregularis. cap. is cui est ecclesiæ interdictus ingressus (cũ sibi per consequens cõsecratur in ipsa diuinorũ celebratio interdicta) irregularis efficitur, si contra interdictũ huiusmodi diuinis in ea se ingerat in suo agẽs officio sicut prius, & c. de sententia excommunicationis. libr. 6. Quinto excludit à beneficio ecclesiastico, ita quod nullũ acquirere potest. capi. Postulatis per sedem apostolicam edoceri & infra. Con. V. R. quod cum excommunicatis cõmunicare nõ debeat, & clericis excommunicationis vinculo innodatis ecclesiastica beneficia nõ conferri possunt, & c. De clerico excommunicato, depolito, vel interdicto ministrante, nec alteri cõferre. cap. Tãta est clauis Petri:

& infra de excessibus prælatorum de beneficijs habitis dum est in mera petendæ absolutionis nil percipit. capitu. Pastoralis officij diligẽtia & infra, & c. de appellationibus secus nõ est in mora. in dicto capitu. tanta, si tamen non haberet vnde viueret, debet sibi prouideri ne cogatur medicare in opprobrium cleri. Et perseverans per annũ in excommunicatione omnibus beneficijs potest priuari. canon. Causa vndecima, Quæstione tertia, Canone trigesimo, quinto. Rursus constitutum est, ut quoties clericis conuictis, vel confessis in aliquo crimine vel propter vilitatem eorum, quorum verenditiæ paritur, vel propter Ecclesiæ opprobrium, aut insolentem insultationem hæreticorum atque gentilium, si fortè causæ adesse voluerint & innocentiam suam asserere, intra annum excommunicationis hoc faciant. Si verò intra annum causam suam purgare contempserint, nulla eorum vox audiat. quæst. 3. præcipue si est excommunicatus pro causa criminali, & quomodo est suspectus de hæresi. infra Hæreticus. §. 3. Sexto, excludit ab ingressu religionis. debet enim prius absolui: quia sicutur nõ decet, secundum Panor. in capi. ex publico. de conuersio. cõiug. in glo. 2. & fratres prædicatores possunt ex priuilegio eos absolueri ante ingressum. Seprimò, excludit ab electione canonica, tam actiue quàm passiuè. cap. cõstitutus. de appell. & electio nulla est, ca. dilectus. de consuet. Intellige de notitia, & secundum Petr. de Palud. hoc est etiam verum in dignitate laicali, vnde in Regem, vel Imperatorem nõ potest eligi excommunicatus. c. per venerabilem. de electi: Sed si excommunicati non possunt expelli de capitulo, de iure, vel de facto, secundum Innoc. possunt admitti cõ protestatione, quod non intendunt eis communicare ius eligendi, & potest fieri protestatio publice, & occulte, quando timetur. arg. in capitu. 1. quod metus causa. debent tamen expelli si possunt. aliter electio est nulla, secundum Panormita. supra

EXCOMMUNICATIO.

Intellige de maiori excommunicatio-
ne tantum: quia minor non excludit
à potestate eligendi actiue, sed passi-
ue tantum. c. si celebrat. de cleric. ex-
commu. minor. Panor. in c. illa. de ele-
ction. quare autem non priuatur acti-
ua: quia non est priuatus communio-
ne hominū. Octauo, excludit ab offi-
cio, ita quod excommunicatus est suspē-
sus ab officio, beneficio, & vsu iurisdi-
ctionis, vt neq. ligare, neque absolue-
re possit cap. audiuius. 24. quæst. 1. &
Thom. 4. sent. d. 18. quæst. 2. a. 2. quol.
3. Innoc. intelligit, quando non est to-
leratus, secus si sit toleratus. Nono,
excludit ab omni spiritali potesta-
te, ita vt non possit alium ordinare,
nec ab alio ordinari, quantum ad exe-
cutionem, quia etsi imprimis, vel re-
cipit characterem ordinis, non tamen
executionem. Idem dic de hæretico,
& schismatico. Tamen si tales sunt
secreti, & tolerati recipiunt, & dant
etiam executionem, secundum Innoc.
in c. 1. de schisma. & Col. in c. si de or-
din. ab Episcopo. Et hæc via est tutior, &
placet Panor. Nunc autem multum
est modificata per concilium Con-
stant. infra, interdictum. §. 21. 39. Et
ideo non incurritur ista suspensio exe-
cutionis, vel irregularitas, nisi quo ad
illos, quos tenemur euitare. sup. Ab-
solutio §. 30. 31. Decimo, excludit à
collatione beneficiorum, quia benefi-
cia non potest conferre. d. c. tanta. de
con. præb. Secus quamdiu toleratur.
iuxta dictam Extrauagantem Con-
stantien. Item excommunicatus nul-
lum actum legitimum potest exerce-
re, vt iudicare, accusare, testificare,
& c. 1. quæstio. 2. §. euidenter. Simili-
ter intellige de omnibus actibus pu-
blicis, vt est procurare, aduocare, in-
strumenta facere, & c. secundum Pa-
normitanum in capitul. veritatis, de
dolo & contum. col. 12. Vide ibi qui
actus tenent & qui non. Item fide-
litas vassallorum durante excommuni-
catione in domino, est suspensa. c. ah,
nos sanctorum. 1. §. quæstio. 6. verb.
apostasia. §. 1. Item excommunicatus
non potest contrahere matrimonium

sine mortali, si tamen contrahit, te-
ner. Potest etiam exigere, & reddere
debitum sine mortali. Et sic excom-
municatus moriens non debet sepeli-
ri in sacro, & si fuerit sepultum cor-
pus, debet exhumari, si potest discer-
ni. Et est infamis 6. quæstio. 1. can. in
fames. Multa alia mala generat excom-
municatio, quæ propter prolixitatem
omittuntur.

¹⁰ EXCOMMUNICATIO quauis
sit iniusta, dum tamen non sit nulla, &
si sit annullanda debet timeri, secundū
Petrum de Palud. 4. sententia. d. 18.
quæstio. 1. a. 3. siue sit iniusta ex parte
excommunicati, qui est innocens, si-
ue ex parte excommunicantis, non fe-
rentis eam zelo iustitiæ, sed ex odio
vel alia mala causa, vel ex parte ordi-
nis, quia processit vel per falsos te-
stes, vel sine monitione, vel sine scri-
ptis, vel huiusmodi. Et qui eam con-
temneret, mortaliter peccaret, pro-
pter inobedientiā ad ecclesiam, & pœ-
nas iuris incurreret, & tunc fit iusta.
Quærenda est ergo absolutio, & est
seruanda, si autem est omnino nulla,
& non seruando illam, non sequitur
scandalum, non est neque timenda,
neque seruanda. Si autem non seruan-
do sequitur scandalum astantium, ra-
tione scandali est seruanda. Quando
autem est iusta, sed secreta, quomodo
se debeat habere, dictum est suprà in
secundo effectu excommunicationis,
Vide suprà.

¹¹ EXCOMMUNICATIONEM de-
bet præcedere trina monitio, vel vna
pro tribus, corā personis idoneis facta
cum intervallo dierum, nisi aliud sua
deat necessitas. aliter est iniusta, & iu-
dex per mensem est suspensus ab ingres-
su ecclesiæ. c. sacro. de sent. excommu.
Et hanc pœnam non incurrunt Episco-
pus, vel superior. capit. quia periculo-
sum. eod. tit. in. 6. Et quamuis sit iniu-
sta, tenet. capit. Romana. eod. tit. libro
sexto. & excommunicator condemna-
tur ad expensas: secundum Panor. c.
repræhensibilis, de appel. gl. 1.

¹² Ista monitio potest fieri siue feri-
tis coram personis: vt suprà. Potest
fieri

fieri etiam scriptis, sine praesentia dictarum personarum: secundum Panormitanum in d. cap. sacro. Secus de sententia, ut dicemus. Et quando ius excommunicat propter aliquod delictum, iudex potest pro eodem excommunicare sine tali monitione: secundum Panormitanum in dicto cap. repraesentabilis. quia non est noua excommunicatio, sed pronuntiatio iuris: secundum Hostiensium. Eodem modo si Papa committat alicui, ut excommunicet Titium, quem constat Papam iam excommunicasse: secus si solum committat, quod excommunicet, requiritur monitio tunc & ratio, quod requiratur monitio in excommunicatione, est quia cum sit maxima poena ut dicit Thom. in quarto sententiarum. distin. 18. sine monitione fieri non conuenit.

¹³ QUANDO fertur excommunicatio pro contumacia de praesenti, vel praeterito, debet praecedere monitio, nisi aliter necessitas suadeat: ut supra. Si vero sit de futuro, & sit per modum statuti generalis, vel municipalis: secundum Panormitanum in cap. excommunicationi. de rapt. post Innocentium. quando statutum infert sententiam de re futura negatiue, ut cum dicit, nisi quis restituerit furtum, &c. requirit monitionem, & terminum, videlicet infra tot dies, vel horas: aliter non incurritur excommunicatio. Quando vero infert affirmatiue, ut dicendo quicumque aperuerit apothecam tali die, vel hora sit excommunicatus, non requiritur monitio. Si vero sit de futuro per modum sententiae affirmatiuae, ut dicendo: omnes soluant decimas, non debet fieri sine monitione, ut supra, nisi ex causa rationabili praecedente: ut supra, quae in sententia debet exprimi. Vel negatiue, ut dicendo: Nemo blasphemet, &c. & tunc secundum quosdam potest fieri sine monitione, quia committens actum prohibitum, habet contumaciam annexam, sed quia hoc videtur esse contra text. & gloss. dicti capituli. romana. ideo tutius dicitur, quod fiat hoc modo: monemus

vel praecipimus, primo, secundo, & tertio, peremptorie, ne quis faciat tale, & cetera, sub poena excommunicationis, &c.

¹⁴ EXCOMMUNICATIO siue fiat contra certam personam, siue incertam, debet fieri in scriptis, ut dictum est: & requisitus infra mensem a die sententiae, loco, & tempore debito, tenetur tradere exemplum, de qua requisitione fiat instrumentum, vel littera cum sigillo authentico, aliter excommunicator est lusus per mensem, ab ingressu ecclesiae, & diuinis officiis eod. titulo, capitulo primo, libro sexto. & si se ingerit, efficitur irregularis, & non absoluitur, nisi a Papa, & similiter seruetur in suspensionis, & interdicti sententia. Episcopus tamen & superior non incurrit. d. c. quia periculosum. poenam. Religiosi quoque excusantur, ab hac poena, quia cum continue habeant corrigere, oportet semper habere notarium, vel quia alium modum corrigendi habent, vel ex suis constitutionibus, vel ex consuetudine, vel ex ignorantia iuris excusantur: secundum Lapum. Gemi autem in capitulo. cum medicinalis. in sexto. de sent. excomm. contrarium tenet, dicens dictum cap. omnes excommunicatores astringere ad dictam formam. Et Lapi ratio nihil, vel parum valet: quia praelatus non habet continue corrigere de criminibus, quae requirant summam poenam. Potest igitur limitari, quod talis forma non teneat, quod ad omnes, quando seruando eam periculum esset in mora: vide Silibi. Excommunicatio. 1.

¹⁵ EXCOMMUNICATIO ad hoc, quod iusta sit, requirit expressionem causae in scriptis, ut dicendo, quia fuisti peremptorie citatus, & noluisti comparere coram nobis, &c. aliam est locus poenae dicti. ca. primi. Igitur ad hoc, quod fiat iusta, quatuor requiruntur, videlicet, monitio competens, & praecedens. Secundo, causa rationabilis. Tercio, quod causa sit manifesta, non tantum praelato, sed & alijs. Quarto, quod fiat in scriptis modo supradicto, & sine

o s istis

illis sententia, siue excommunicatio-
nis, siue suspensionis, siue interdicti, est
iniusta.

²⁶ EX COMMVNICATIONIS sen-
tētia in multis casibus est nulla, & cō-
sequenter non seruanda. Primò, quan-
do lator eius nō erat iudex excommu-
nicati, nec habebat potestatem super
eum. cap. ad nostram. de consuetud.
Secundò, quando est à iudice proprio
sed excommunicato publicè. capitul.
audiuimus. 24. quol. 1. vel intruso. ca-
pitul. alienationes. 12. q. 2. vel suspen-
so, aut interdicto à iurisdictione. capi-
tula. de concess. prabend. Secus si ab
ordine tantum: tunc enim posset ea,
quæ sunt iurisdictionis, sicut suspen-
sus vel interdictus à iurisdictione, po-
test, quæ sunt ordinis. Tertiò, si ille
qui tulit, est violator interdicti homi-
nis, & nō fuit absolutus. capit. tanta.
de excess. praela. Quartò, si excommu-
nicauit subditum contra eius priuile-
gia. capitul. capella. de priuileg. Quin-
tò, quando fertur à delegato impe-
trato, in casu non permisso, in sexto.
de rescrip. capitul. 1. Sextò, cū quis
excommunicatur à delegato contra
delegatis intentionem. capitul. finz.
de prabend. Septimò, quando quis
excommunicatur post legitimam ap-
pellationem. capitul. venerabilibus. eod.
titul. in sexto. quod fallit: secundum
Panormitanum in cap. venerabili. de
cen. quando praelatus procedit extra-
judicialiter, vt pars ad conseruationem
iurium suorum. Octauò, quan-
do sententia continet intolerabilem
errorem. capitul. per tuas. eodem titu-
lo. quod multis modis contingit, vt si
præcipiatur illicitum: vt dicendo, ex-
cōmunico te, nisi furēris, &c. vel pro-
hibetur bonum absolute, vt colere
Deum, & huiusmodi in dicto capitul.
venerabilibus. vel si præcipitur im-
possibile: secundum gloss. capitul. per
tuas. eod. vel quando pronuntiatur
contra ius scriptum, vt si pronūtie-
tur excommunicatio post legitimam
appellationem. 2. qu. 7. diffinitiuā. &
errore debet esse expressus in senten-
tia. aliter tenet secundum glo. in dicto

capitul. per tuas. Nondò, quando quis
excommunicat participantes excom-
municato in illis casibus, in quibus
participando incurreretur tantum ex
communicatio minor, talis excom-
municatio ipso iure est nulla. nisi tri-
ta monitione, vel vna pro tribus præ-
missa. capitul. constitutionem. eodem ti-
tulo. in sexto. Decimò, quando praelatus
suos subditos excommunicat, si ex-
ponant suis superioribus, aut legatis,
aut inquisitoribus, statum suarum ec-
clesiarum, monasteriorum, personarum,
& rerum suarum. capitul. quia
plerique. de offic. ordin. libro sexto.
Hos casus ponit Ioan. Andr. in capitul.
præsenti. de sentent. excommunicat.
in sexto. Vndecimò, quando praelatus
excommunicat nolentes procurare
vltra euictionis, & personarum nu-
merum taxatum. capitul. cum Apostolus.
de cen. dum eos visitant. Duode-
cimò, quando sententia profertur ge-
neraliter cōtra non facientes aliqui:
vt contra non soluentes, & aliquis
non potest, non ligatur: quia secun-
dum Panormitam. in cap. 1. & gloss. de
offic. dele. verba generalia debent in-
telligi modo ciuili, & impossibile
nulla est obligatio. ff. de regu. iur. im-
possibile, &c. Tertiodecimò, si
mandatur sub pena excommunica-
tionis: vt A. soluat decem aureos in-
fra decem dies. B. & B. prorogat ter-
minum, non currit excommunica-
tio, quia est facta in fauorem credito-
ris: secundum veriorē opinionem.
& Panormit. & casus videtur expres-
sus. capitul. 1. de locat. Quartodecimò
quando iudex ferens sententiam non
intendit ligare: quia excommunica-
tio ab intentione virescitur: secundum
Panormitanum in capitul. ex par-
te. el. 1. de offi. ordinarij. Quindecimò,
quando profertur sub conditione,
non ligat antequam extet condi-
tio: secundum Hostien. capitul. a no-
bis. eodem titulo. In omnibus prædi-
ctis casibus quando notorie constat
de casu, non est timenda excommu-
nicatio. Si verò non constet, timen-
da est, quò ad ecclesiam, & contem-
nens

nens mortaliter peccat: ut supra dictum est.

¹⁷ Non est aliqua forma verborum excommunicationis determinata: secundum Archidiacon. Florent. tertia parte, titulo vigesimo quinto, capitulum 74. oportet tamen quod utatur talibus verbis, quæ expriment intentionem iudicis volentis excommunicare de presenti: unde si dicat, habeo talem pro excommunicato, vel denuntio talem excommunicatum, quem prius non excommunicauit, non est excommunicatus in foro contentioso: si autem constaret de eius intentione, quia sic consuevit excommunicare, esset excommunicatus: & tenet sententia, siue proferatur ore iudicis, siue per literas: secundum Panormitanum, & capitulum nullus. 3. q. 4. sicut & absolutio per literas fieri potest. capitulum quanto. 2. q. 5. & facit ad hoc practica.

¹⁸ In excommunicatione, siue à iure, siue ab homine, non est lata sententia, quando dicitur sub pena excommunicationis, vel anathematis, sed est cōminatio: secundum Panor. c. vnico. de fagi. Quomodo autem cognoscitur, quod sit lata sententia? Dico secundum Pan. c. si diligenti. de for. comp. Si promulgatur per participium præteriti temporis, ut dicendo: sit innodatus, sit excommunicatus, sit suspensus, & huiusmodi, est lata sententia. capitulum cupientes. de electione nisi appareat per aliud ius, quod sit ferenda, vel secundum materiam subiectam. Sic intelligitur glossa. capitulum nullus. de foro competentis. Quandoque non sunt verba præteriti temporis, sed declaratoria, & est canon lata sententia: ut dicendo, decernimus viribus carere, vel excommunicationi subiaccere, & tunc ligat. capitulum nouit. de his quæ fiunt à prælati. iuncta glossa. Si verò sunt dispositiua, & sonant in futurum: ut dicendo, priuetur, excommunicetur, & huiusmodi, est sententia ferenda, nisi addatur aliquod verbum, per quod appareat quod sit lata, ut dicendo, ipso facto excommunicetur, ipso iure, vel eo ipso, & similia.

De hoc in regula in pœnis. de regul. iur. lib. 6. Idem dic de hoc verbo, subiaccat excommunicationi: secundum Panorm. in c. clericus. ne cleri, vel monachi. & per ista verba excommunicationi noueris te subiaccere, fertur sententia ipso facto. c. non minus. de immu. eccle. De hoc verbo, sicut excommunicatus vitetur, dicit Pa. in c. super Spec. ne cleri. vel monachi. Secundò not. debet ponderari materia, si à iure proferatur, si ab homine. De se non sunt verbalatæ sententiæ. Hæc dictio prorsus, & penitus, tantum valent, quantum ipso facto, vel ipso iure: idèd quauis iungantur verbis futuri temporis, tamen est lata sententia. de pœnis. c. penult.

¹⁹ EXCOMMUNICATIO cognoscitur, quod sit maior, quando simpliciter fertur, siue à iure, siue ab homine. c. penult. de sentent. excommunicatione. quia in cōcernentibus periculum animæ, rutilior interpretatio est fienda: secundum Panor. ibi, & secundum eundem in capitulo, illa quotidiana. de electio. in prima glossa. excommunicatio minor potest fieri à iure, & ab homine, & potest cognosci per verba excommunicantis, vel suspendentis, quando important effectum maioris, vel minoris: in dubio tamen semper præsumitur maior. in dicto cap. illa.

²⁰ DE excommunicatione minori vltra ea, quæ dicta sunt supra. §. 3. dico quod existens in tali excommunicatione, potest absolvere ab excommunicatione, nō autē à peccatis: quia priuat à participatione sacramentorum, nō autem ab usu iurisdictionis: secundum Panor. in cap. excommunicato. in glossa. 1. de rescript. Idem dic de suspendo ab ingressu ecclesiæ, quod potest absolvere ab excommunicatione. Vnde si essent duo excommunicati minori, & vellent inuicem confiteri, vnus potest alterum absolvere ab excommunicatione, & absolutus alterum potest absolvere ab excommunicatione, & à peccatis, & postmodum facere se absolui à peccatis.

²¹ EX.

EXCOMMUNICATIO.

²¹ EXCOMMUNICATVS minor, mortaliter peccat, si se immisceat participationi sacramentorum actiue, vel passiue, licet non efficiatur irregularis, etiam celebrando. Et licet sacramenta per eum collata, non careant virtutis effectu, mortaliter tamen peccat scienter conferens, & suscepta per eum carent effectu vltimato, id est, executione. ex Sancti Thomae supra. Sil. Excommunicatio. 4. circa princip.

²² EXCOMMUNICATIO, & absolutio possunt fieri ad tempus: quia est poena, & non culpa, licet supponat culpam, & sic de consuetudine curiae fit: secundum Pa. in c. veniens. 2. de test. in glo. fi.

²³ EXCOMMUNICARI non potest collegium, vel communitas: vt in ca. Romana. eod. tit. & Archid. Floren. 3. par. tit. 15. c. 7. circa fin. sed bene possunt excommunicari singuli de collegio secundum Host. Et quia quidam dicunt, quod sic, quidam quod non: ideo not. vt elicitur ex S. Thomae. 4. sen. d. 18. q. 2. a. 3. q. 1. 2. quando dicitur, excommunico talem vniuersitatem, vel collegium, non tenet excommunicatio: quia sic animam non habet: vel dicendo, excommunico singulos de tali collegio, vel omnes, nihil aliud addendo, non tenet, quia contingeret aliquando irretiri innoxios, quod est contra d. c. Romana. vel dicendo: excommunico priorem, vel Abbatem propter talem culpam, & omnes alios, qui commiserunt, vel consenserunt. & haec est sententia illius. c. circa si. vbi dicit sed in illos duntaxat de collegio, vel vniuersitate, quos culpabiles esse constituerit, promulgare. Non est sic de interdictione, vel suspensione, secundum Th. quia non tam graues poenae, sicut excommunicatio, sunt. Ad haec Petr. de Pal. in 4. sent. adducit rationes optimas. Concord. Richar. in 4.

²⁴ PAPA potest committere puro laico, & mulieri, quod excommunicetur, quia est de iure positiuo, secundum Archid. Floren. 3. parte. tit. 25. cap. 75. & Pan. in c. decernimus. de iud. col. 1.

supra, Abbatissa. §. 5.

²⁵ NVLIVS potest seipsum aqualem, vel superiorem excommunicare: secundum Tho. 4. sen. supra, & per c. cum inferior. 21. d. Ideo quando Episcopus excommunicat omnes qui fecerunt furum, si ipse fecit furum, vel aliqui alij non ei subiecti, non sunt excommunicati.

²⁶ EXCOMMUNICATIONES a iure facere possunt omnes iudices ecclesiastici, qui possunt facere ius: vt Papa in vniuersali ecclesia, legatus in sua prouincia. Episcopi in suis diocesis, c. visis. 16. q. 2. & multo fortius concilium prouinciale. Qui vero non possunt facere ius, vel statuere, nec etiam excommunicare. Excommunicationem vero ab homine potest facere omnis iudex ecclesiasticus, potens constituit. Facere excommunicationem maiorem, proprie pertinet ad Episcopum. in d. c. visis. In furto autem, & rapina, vt dicit Tho. in 4. sent. concessum est a iure parochiano excommunicare. Excommunicare etiam possunt de iure communi omnes ecclesiarum prelati: vt in ca. necessarium. de offic. ord. & cap. 1. de elec. nisi episcopi prescripserint contra eos, ne hoc possent. Abbates confirmati, etiam non benedicti. in cap. sicut tuis. de simo. priores etiam in omnes de collegio, & in alienos, si in eos aliquo iure speciali habent iurisdictionem. in c. cum ecclesiarum. de offic. ordi. Idem de Archidiacono, licet non sit presbyter. arg. in ca. perlectis. d. 25. nisi consuetudo obstat. Vide tamen Panorm. in c. cum in cunctis. de elec. Vide multa alia, quae pretermitto. Sil. excommunicatio. 1. notabili. 2.

²⁷ EXCOMMUNICARI non potest Papa nisi propter haeresim, de qua & iudicari potest, & deponi. c. si Papa. d. 40.

²⁸ EXCOMMUNICARI non potest mortuus: quia non est homo, nec potest esse contumax, neque peccare, pro quibus fertur excommunicatio, vt supra patuit. in quibusdam tamen casibus excommunicatur ratione praecedentis

cedentis vinculi ad terrorem, propter quod ei sepultura negatur, & communio orationis, sicut in hæresi, & in notorio crimine morientes, & hi etiam, quorum scripta continent hæreses, nisi seipso correctioni ecclesiarum subiecerint, ut fecit Abbas Ioachim, c. damnatus. de sum. tri. & fid. catho. Et qui hæreticos instituunt hæredes, c. sanct. 2. q. 2. Infideles non possunt excommunicari. 2. q. 1. c. multi. neque pueri, vel furiosi, & quicumque carent usu rationis, quia peccare non possunt, neque fratres mendicantes ab Episcopis, vel alijs prælati ecclesiarum, nisi ex speciali licentia & auctoritate Papæ, ut patet in privilegijs suis, quæ sunt notoria infra. Privilegium. §. 7. Nec non subditi ordinarij ab eis possunt excommunicari, eo quod patiti pent cum exemptis. c. quanto. de priu. secus ratione delicti contractus, vel rei de qua agitur. c. 1. de privileg. in 6. Neque Imperator, neque Princeps ab episcopo suo. 2. q. 7. §. Bala. Imperator & Rex post monitionem pro notorijs tantum excommunicantur. d. 66. c. Valentinus. De hoc vide Tab. Excommunicatio. §. 4. excommunicari non potest, qui cessit bonis, quia quod ad bona quasi desit esse subditus. c. 3. de solu. Per. de palu. ubi supra. Archi. Floren. patiter.

²⁹ STATUTUM ordinarij, vel synodale, ligat omnes factos subditos ratione delicti & hoc dico, quia non omnes delinquentes fiunt subditi, ut Archiepiscopus secundum aliquos, & mendicantes, qui ex sua exemptione habent, quod ratione delicti non fiunt subditi in c. à nobis el. de sententia excommunicatio. quia semper loquitur. l. Arriani. c. de hæreti. Si autem feratur per modum sententiæ generalis, sic videtur quod non liget nisi subditos sententiantis tunc, quando sententiam profert, respectu delicti committendi. Hanc distinctionem ponit Panormitan. post Innocent. in d. ca. à nobis.

³⁰ SUBDITI delinquentes extra territorium statuentis, secundum Panor.

in d. ca. à nobis, non afficiuntur pena statuti, licet Innoc. ibi tenuerit, quod sic hoc tamen verius. per c. ut animarum. de consti. libro 6. quia statutum est lex territorij, nec vires ultra extendere potest. Si episcopus præcipit, ut qui acceperunt tales res, restituant, &c. & subditus illius accepit res huiusmodi in territorio, sed tempore sententiæ est extra territorium, secundum Ger. in d. cap. animarum. ligatur. Si Episcopus excommunicat non facientes residetiam, clerici existentes extra, & habentes notitiam, de hoc ligatur, quia habent initium in proprio territorio, vel sine. Episcopus subditum suum existentem extra suam diocesim potest excommunicare per specialem sententiam, secundum doct. in capitu. final. de foro competent. vide ibi Panormit. qui multa ad propositum ponit. Subditi committentes in loco exempto non ligantur: quia locus exemptus æquiparatur loco extra diocesim existenti, secundum Ioannem Andr. in capitu. ut animarum. in nouella. Si Episcopus præcipiat, quod nullus accedat ad monasteria monialium sub pena excommunicationis, & cetera, qui accedunt ad monasteria exemptarum non incidunt: quia delictum committitur in loco exempto. Sed si diceret ad monasteria exempta, posset dici quod incidunt, quia delinquant in via, qui est locus non exemptus.

³¹ Si Episcopus in excommunicatione dicat: excommunico omnes scientes fecisse tale quid, nisi reuelauerint, &c. sciens non tenetur reuelare hoc iniuriam passu, quia hoc est nutrire odia, nec sic debet intendere iudex. Item si hoc mandatum est generale, non tenetur reuelare iudici, quando non potest probare: secundum Angel. intellige publice, bene tamen secrete ad correctionem. Si autem exprimat quod vult sibi dici in iudicio, debet intelligi salvo ordine Evangelico, & si fecit correctionem, nec ipse debitum suum fecit, debet comparere in iudicio, & dicere se scire, sed non

non posse probare: sed si nō facit correctionē, dicat se scire, sed velle prius facere correctionē, iuxta Christi mandatum. Quod si vult iudex, vt probet eum non posse, vel denuntiet ante correctionem sententiam, cōtinet intolerabilem errorem. Si potest probare non tamen tenetur suis expensis facere: tamen si pręcipiat, vt faciat sub pœna excommunicationis, tenet excommunicatio, licet sit iniusta: sed debet petere dispensationem. De hoc vide infra, Inquisitio. §. 8. clarius. Denuntiatio. §. 2.

32 S i iudex apponat in sententia de furto, &c. etiam si quis teneret sub titulo recompensationis, quod seruat illi lus Ro. curiae: ideo potest fieri, qui habet tale quid sub titulo recompensationis tenetur manifestare, quia excommunicatio non cōtinet intolerabilem errorem. Vide tamen infra latius in verbo furtum. §. 15.

33 Q u a n t u m sunt per modum statuti, mortuo statuentē, semper durant, donec reuocentur. Est text. in capitulo final. de officio delega. & quod statuit capitulum sede vacante, durat etiam creato episcopo, secundum Fed. in cōfil. suis. Sententia autem quod ad effectum productum remanet, vt si iudex excommunicauit Titium, remanet excommunicatus, donec absoluitur, etiam quod iudex moriatur. cap. pe. de cle. non re. post gloss. sed quod ad effectum producendos non: quia hoc pēdebat ex sua iurisdictione, quæ non remanet.

34 S i Episcopus pręcipiat, vt qui habet librum Titij, infra sex dies restituat, & post sex dies fulminat sententiam, Plato habens librum, & ignorans monitionem, quia absens venit, & post illos dies sex intelligit latam fuisse excommunicationem, etiam, quod non restituat, non incurrit excommunicationem, quia sententia ultra terminum statuētis nullum habet vigorem.

35 S o c r a t e s Placentinus deliquit in diocesi Laudens. & post recessit veniens Placentiam, nunquid Episco-

pus Laudens. potest eum excommunicare? Dicitur, quod non, nisi citasset eum antequam recessisset de suo territorio, vel per requisitionem Episcopi Laudens. citaretur per iudicem Placentinum, vbi manet: ad quod etiam tenetur de iure, vt nota. doct. de foro competenti. capitulo finali, vt irret ad comparandum, vel respondendum, &c. quod si non faceret, posset excommunicari etiam extra suū territorium, & puniri secundum statuta loci. vbi deliquit: secundum Panor. in c. 1. de rapt. in gloss. Non tamen sic sequitur in foro penitentiarum, vt qui deliquit in aliena prochia, teneatur confiteri illi parochiano: secundum Panormita. in d. c. de rapt. Ratio autem diuersitatis est, quia in foro cōtentioso oportet satisfacere populo scandalizato: in foro autem animarū sufficit Deo fieri satis, cuius proprius sacerdos vicarius est.

36 Q u a n t u m possit ab excommunicatione minori absolueri, supra, Absolutio. §. 37. & potest talis secundum veriorem opinionem interesse diuinis, quia tantum a sacramentis separatur, secundum Pet. de pal. supra.

37 P A R T I C I P A N S cum excommunicato minori excommunicatione, neque peccatum, neque sententiam aliquam incurrit: quia excommunicatio maior in tertiam personam nō transit, vt communiter dicitur. c. quoniam multos. II. q. 3.

38 E X C O M M U N I C A T I O maior, separatus est a tribus in commune. Primò, a in communione sacramentorum, quod est commune omnibus fidelibus, vt supra dictum est, & in hoc semper peccant mortaliter contrahendo. Secundò, est separatus a communione ecclesiasticorum actuum, in quibus communicant Christiani, & quantum ad hoc secundum Cajeta. supra. non semper peccant mortaliter contrahendo: sed quando in huiusmodi actibus admiscetur aliqua iniustitia, aut aliquid aliud quod ex suo genere mortale est: vt quando excommunicatus iudicat, mortaliter peccat, quia

quia usurpat sibi iniuste hanc potestatem, vel si eligit, vel electioni de se factæ consentit, quia per tales actus alijs iniuriatur. Aliàs venialiter peccat, ut si ferat testimonium verum, si petat debitum sibi, & huiusmodi. Tertiò, est separatus à communione operum humanorum, quæ sunt communia omnibus hominibus, non solum Christianis, quæ in hoc versu continentur: Os, orate, vale, communis mensa negatur. Et in his non est peccatum mortale communicare, nisi fieret per contemptum. Sed quia hæc possunt esse obscura, ideo de clarabo per singula, ut clariùs intelligantur.

39 Os negatur, id est, osculum, secundum Thom. & consequenter locutio, quæ solet esse inter amicos, & literæ missæ, vel receptæ, nuntij, munera, secundum Guliel. & Hug. in d. c. quoniam multos. Nec pudor, vel scandalum timor excusat. Orate scilicet cum eo negatur, id est, participare non tantum in sacramentis, sed etiam in divinis, audire orationes cum eis: unde si excommunicatus veniret in ecclesiam tempore officij, alij tenentur vel exire, vel eius exitum procurare: secundum Ray. in canone, sicut Apostoli. undecima quæstione tertia. Intellige tamen, si inerat causa orandi, vel audiendi divina, & si est publicè excommunicatus. Secus quando est occultus, vel à paucis scitur. Nihilominus qui sciunt, cautè, si possunt, exhibent, ne illius manifestatio sequatur, aliàs non exhibent. cap. si tantum. 6 quæstione 2. Si autem incepta missa intrat, & est occultus, sacerdos non debet missam dimittere. cap. nihil. 7. quæstio. 1. Si publicus sacerdos publice eum moneat, qui si nolit exire, vel expelli non possit commodè, & canonem sacerdos non inchoavit antequàm eum viderit, dimittatur missa. argumen in canon. omnis. 14. quæstio. 1. Et canon incipit ibi: Te igitur, &c. secundum argu. de con. d. 2. c. de hymnis. Secundum autem Inno. incipit à consecratione. Quod si inceptis cano-

nem, sequatur usque ad summationem sacramenti, & antequam finiat post communionem moneat, ut supra. de con. d. 2. capitul. relatum. & si expelli commodè sine effusione sanguinis proprii, vel alieni non potest. arg. eod. cap. veniens. redeat ad sacrificium. & quod reliquum est perficiat, secundum Host. & Gof.

40 V A L E, id est salutatio, & resalutatio: unde si scribatur excommunicato in casu concessu, non debet poni salutatio consueta, sed loco eius potest poni, spiritui consilij sanioris: secundum Archidiacon. Florentin. & quando salutat quempiam excommunicatus, potest responderi: Deus vos emendet, & huiusmodi, secundum eundem.

41 S i salutatus ab excommunicato nihil respondeat, sed moueat caput, vel assurgat ob reuerentiam, non propter hoc incurrit aliquam censuram, secundum quosdam: quia pœne sunt restringendæ, sed secundum alios, & præcipue Inno. in clem. fin. de sententia excommu. incurrit: quia hæc sunt quædam salutationes operæ, & quædam participatio, quæ prohibetur generaliter. in d. c. sicut apostoli.

42 C O M M U N I O, ne scilicet quis ei communicet in aliquo exercitio, vel habitatione in domo eadem. Not. tamen. quod si quis sit in eadem domo vel camera cum excommunicato, pro diuerso negotio, non dicitur participare cum eo, secundum Inno. in c. nuper. eod. ritu. & eodem modo in alijs exercitijs, & cum eo quis contrahere non potest, licet si contrahat, contractus teneant aliqui.

43 M E N S A, id est, comestio in eadem mensa, vel dormitio in eodem lecto, ideo si superueniat excommunicatus, & non potest expelli commodè, ut supra, teneretur surgere quis de mensa, ne cum eo comedat. Potest tamen in alia mensa, etiam in eadem domo comedere, & in eadem camera, dummodò non fuerit innitatus ad conuiuium: secundum Gul. quia omnes sic venientes communicare dicuntur.

Si 30.

Si autē quis exeat de domo, & venien-
ti excommunicato relinquat clauem,
& domum ad comedendum, incidit
nihilominus: quia hoc in fauorem ex-
communicati facit: secus si in casu ne-
cessitatis cum protestatione, sec. Gul.
Non enim excommunicati, vt fame
pereant, relinqui debent: quia contra
charitatem esset, contra quem nemo
potest præcipere.

44 CASVS liciti in participando cū
excommunicato maiori extra. diuina
ponuntur in hoc versu: Vtile, lex, hu-
mile, res ignorata, necesse. Hæc quin-
que faciunt, ne anathema possit obef-
se in dicto capitul. quoniam multos.
Vtile, id est, propter vilitatem partici-
pantis, vt petat, vel recipiat, quod sibi
debetur ab excommunicato. capitul. si
verò eod. titul. aliter commodum de
suo delicto excommunicatus repor-
taret. Et propter vilitatem ipsius ex-
communicati: vt loquendo de eius sa-
lute, dando ei consilium, & etiam pe-
tendo ab eo, non solum in spirituali-
bus, sed etiam in temporalibus, si ne-
cessitas adsit, & alius ita idoneus inue-
niri non possit. Facit cap. cum volun-
tate. eodem titul. & can. cum excom-
municato. 11. quol. 3. Moderatè tamē
hæc fiant, secundum Rayn. & non in
fraudem.

45 LEX scilicet matrimonialis: quia
vir potest reddere debitum vxori ex-
communicatæ, & econuersò, si tamen
constet de matrimonio. in dict. capit.
quoniam multos. 11. qu. 3. potest etiā
exigere, & in alijs participare secundū
omnes, non autem participare cum
excommunicato, cum quo alter con-
iux participat, secundum Veru.

Quidam autem dicunt, quod non
est eadem ratio viri erga vxorem, quæ
est vxoris erga virum, & quod vir in-
cidit communicando cum vxore, ex-
cepto debito matrimoniali: quia &
si vir, & vxor iudicantur ad paria,
quantum ad debitum carnale vt in ca-
pitulo, gaudemus de diuor. nō tamen
quod ad alia, ideo in tali casu vir debe-
ret interpretationem, vel dispensatio-
nem recipere à superiore. & hoc vi-

detur magis verum: quia ad ipsum
pertinet vxorem corrigere, & non e-
contrā.

46 HVMILITAS, id est, ibi qui sunt in
subiectione, vt filij nō emancipati, vel
emancipati, sed commensales patris,
vel recipientes ab eo necessaria, mona-
chi erga Abbatem, secundum Gul. quia
quasi de familia eius sunt: clerici er-
ga Pontificem, cuius seruitio sunt de-
putati: non autem alij. capit. miratus.
97. distinct. Et serui, ac ancillæ serui-
lis conditionis, rustici seruientes, &
qui sunt de familia: non tamen si de
eorum consilio scelera perpetrantur.
in dicto capitulo, quoniam multos.
Intellige tamen prædicta: si ante sen-
tentiam tales personæ erunt attrictæ
ad familiare obsequium. ca. inter alia.
eodem tit. & massarij colentes terras,
inquantum exigit cultura, & de om-
nibus alijs idem dicas, secundū Hoff.
qui contraxerunt societatem, vel alio
modo erant obligati per contractum,
& sine incommodo, non possunt ab-
stinere. argumen. in capitulo, si verò,
eodem tit. Econuersò communicant
superiores, inferioribus excommuni-
catis licitè, in his, ad quæ tenentur. Si-
militer iudica de omnibus, qui aliter
vivere non possunt: sic enim commu-
nicando non incidunt.

47 RES ignorata, id est, ignorantia
facti probabilis capitul. apostolica. de
cle. excommunicati. mi. non autem iu-
ris, nisi eos, quibus licet ignorare, vt
sunt non capaces doli, & rustici. Non
autem qui scit tantum per confessio-
nem sacramentalem, tenetur vitare.
Necessitas enim tam excommunica-
tum, quam participatem excusat: vn-
de in necessitate licet ab excommuni-
catis recipere eleemosynam, secundum
Innocentium in dicto capitulo, quo-
niam multos. & generaliter omnis
participatio pro damno vitando com-
municantis, excusat, nisi sit in crimi-
ne, vel in diuinis: quia si possum pe-
tere debita, à fortiori vitare damna.
argumen. in cano. nos sanctorum. 15.
quæstio 6. quanta autem debeat esse
necessitas, iudicium superioris arbi-
trari-

trahitur argumen. de offic. de leg. cap. de causis. quæ si non facile possit adiri, unusquisque per se iudicabit. capi. quod præcessor. 11. q. 3.

48 DE participante in crimine damnato, vel propter quod quis est excommunicatus, infra excommunicationem. 2. 5. dicitur.

49 PARTICIPANS sciens cū excommunicato in diuinis vt recipiendo ad officia diuina, vel ad sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturā, ultra excommunicationem minorem, quam incurrit, mortaliter peccat, & est ei interdictus ecclesiæ ingressus, si excommunicatio erat publica, donec satisfecerit competenter ad arbitrium eius, cuius sententiam contempnit. capitulum. Episcoporum. de priuilegiis. in 6. & si post illud interdictum ingerat se diuinis in suo officio, efficitur irregularis, & sic moriens in sacro non sepelitur. c. is cui. lib. 6. & hoc secundum Genui. habet locum non solum in sententia hominis, sed etiā iuris. Si verò participat cum excommunicato non in diuinis, neque in crimine damnato, vel mortali sed in humanis actibus, de quibus supra, non peccat mortaliter, secundum Tho. 4. sent. di. 18. nisi in contemptum ecclesiasticæ disciplinæ hoc faceret, vel contra præceptoriam prohibitionem superioris factam nominatim, vt in c. constitutio. eod. tit. lib. 6. vel quando ex tali communione credit sententiam venire debere in contemptum, secundum Bona. in 4. His casibus exceptis, est veniale, nec obstat ca. satis. quod metus est, quia intelligitur quando participatio est in his quæ de se sunt peccata mortalia.

50 CIRCA participationem huiusmodi facta est modificatio in consilio Constantiensi, & confirmata in consilio Basiliensi, ante scissuram, de qua supra, Absolutio. 5. 30. vide Sil. excommunicatio. 5. notabili 4. ibi ponitur tota constitutio de verbo ad verbum. Ex hac sequitur, quod nullus tenetur vitari in diuinis, vel extra quantumcunq; excommunicatus, nisi

si publicè, & nominatim, denuntiatus, excepto percussore clerici, ita notorio, quod non possit aliqua tergiversatione celari. nec aliquo iuris suffragio vero, vel apparenti, licet falso (vt exponit Sil. supra) excusari. Vnde si Papa excommunicat Petrum cum suis participibus, Petrus debet vitari, alij autem non, quousque nominetur, facta fide de eorum participatione, vel notoriè constet de eorum participatione.

51 PAPA participando cum excommunicatis non incidit in minorem, secundum gloss. in capitulum. nulli. eod. tit. quia hoc vinculum iure positum trahitur: quia Papa non ligatur. capi. proposuit de concessio. præben. Peccat tamen si sine causa participat: quia est contra ius diuinum, vbi dicitur, sit tibi sicut ethiopicus, & publicanus: secundum Panormitan. in capitulum. cum desideres. eod. tit. sed quilibet inferior Papa prælatus bene incidit: secundum Panormitan. ibidem, etiam si talem vellet haberi pro absoluto: quia non potest illo modo absolueret.

52 DELEGATUS potest excommunicare maiori excommunicatione omnes participantes excommunicatis. ab eo, & non possent absolui nisi ab eo, vel ab eius delegante. ca. præterea. de offic. delega.

53 NON potest quis contrahere emendo, vel vendendo cum seruo excommunicato, si agit nomine ipsius excommunicati: secundum Veruer. neque accipere aliquid a familia excommunicati, quando dant nomine ipsius: secus si nomine proprio, nisi fieret in fraudem, vt quando daretur nomine excommunicati: tamen dicunt nomine proprio: quia aliter credunt non recipi. intellige prædicta extra casus necessitatis: in dubio autem non est accipiendum, nisi necessitas urgeat.

54 PRÆDICATOR ES possunt eleemosinas ab excommunicatis recipere, etiā extra casum necessitatis. c. cum voluntate. eod. tit. quæ constitutio propter prædicatores specialiter est fa-

Et, secundum Hostien. Intellige tantum causa prædicationis, & confessio nis. vel necessitatis, aliàs nequaquam. 90. d. ca. oblationes.

55 **LEGATVM** factum ab excommunicato licet recipere, etiā si sit factum, ut orecur pro anima eius: quia debet intelligi eo modo quo potest orari in priuato, ut supra dictū est: & sic cessat ratio. Inno. in dict. capitū. cum voluntate. qui dicit, quod licet recipere, dummodò non sit factum ut orecur pro anima eius.

56 **EPISCOPV** participans in crimine dānato, vel criminoso cū excommunicato à se, secundum Inn. & Host. incurrit excommunicationem, non illam, quam ipse tulit: quia nemo se ipsum ligare potest. argu. ff. de arbitr. l. penul. sed incurrit sententiam iuris latam contra participantes taliter. de qua infra, Excommunicatio. §. 25.

57 **OBLIGATVS** alicui cū iuramento soluere certam summam pecuniæ infra mensem, si creditori isto interim superueniat excommunicatio, obligatio adhuc remanet, nisi à superiori absoluitur, secundū vterius opinionem, & præcipue Sanct. Thom. 4. ubi supra, quam etiam sequitur Ar. flo. & sum. pil.

58 **SI** clericus participet in diuinis cū excommunicato sententialiter, & nominatim à Papa, incurrit eandem, ut infra, Excommunicatio. §. 24. non autem si ab inferiori à Papa erat excommunicatus, licet mortaliter peccet. Laicus autem non sic, sed mortaliter peccat, & minorem incurrit (ut dictū est) excommunicationem.

59 **PARTICIPANS** cum excommunicato etiam in diuinis ex metu cadente in constantem virum, secundum vterius opinionem excusatur, tam à peccato, quam ab omni censura, nisi participaret in crimine, vel teneretur non participare propter fidē. In hoc ferē omnes conueniunt: secus quādo non est metus cadens in constantem, &c.

60 **SI** Episcopus mander alicui parochiano ut denuntiet Titium pro excommunicato: ante denuntiationem

non tenetur vitare Titium, licet præsumat eum excommunicatum, non autem denuntiatum, sed bene post denuntiationem.

61 **QVI** notoriē Venetijs est excommunicatus, & publicatus, si eum inuenio Genuæ, non teneor illum vitare in publico, cū ibi sit occultus, sed bene in priuato: quia maior est ratio de isto, quā de eo qui nullibi est notoriē excommunicatus. secus si possem probare sufficienter per testes, vel instrumenta, ipsum fore excommunicatum, secundum Verū. & sum. confe.

62 **SI** scio A. anno elapso fuisse denuntiatum, nūc autem nescio an fuerit absolutus, nō teneor ipsum vitare si cognosco ipsum virum timoratum, vel aliās seruantem excommunicationem: nunc autem non argu. in c. ex parte. de offic. ordi. aliās debet vitari, donec probabiliter constiterit de eius absolutione, per regulam. semel. de re. iu. lib. 6.

63 **QVI** intrat domum excommunicati accipiendo aliquid, confidens de illo, quod gratum habebit, quando sciuerit, incidit in minores quia quodammodò contrahit cum eo, secus si non credit ipsum habere gratum, tunc enim non incidit, sed furtum committit, quia rem alienam trahat inuito domino.

64 **UT** autem excommunicationes, quæ multæ sunt, facilius possint inueniri, infra ponemus canones excommunicationū breuiori modo, & meliori ordine, quo sit possibile: quamuis non credam omnes posse comprehendere, & primò ponemus tabulam suæ rubricam, deinde sigillatim excommunicationes per ordinem, incipientes à Papalibus, & inde alias sequendo, earum materiam quā breuius potero perstringam.

Ordo excommunicationum.

Prima, Contra percutientes clericos.

2. Contra infectatores Cardinalium.

3. Contra aggredientes Episcopum.

4. Contra inuadentes Romipetas.

5. Contra percutientes in curia.

6. Con-

- 6 Contra offendentes litigantes in Romana curia.
- 7 Contra impeditentes ne obediatur literas Papæ.
- 8 Contra remouentes se ab obedientia Papæ.
- 9 Contra hæreticos.
- 10 Contra non-obedientes inquisitoribus cum sex alijs annexis.
- 11 Contra exigentes pedagiam, & gabelles.
- 12 Contra falsarios.
- 13 Contra pyratas.
- 14 Contra portantes arma Saracenis, & merces Alexandriæ.
- 15 Contra impeditentes victualia Romanæ curiæ.
- 16 Contra inuadentes terras ecclesiæ.
- 17 Contra inquisitores si odio, vel amore procedant, &c.
- 18 Contra asserentes, Rom. ecclesiam non esse caput.
- 19 Contra impeditentes executionem literarum apostolicarum.
- 20 Contra inquisitores, vel eorum vicarios extorquentes pecunias.
- 21 Contra impeditentes si. apo. in cognitione causarum.
- 22 Contra fractores locorum sacrorum.
- 23 Contra incendiarios.
- 24 Contra parricipantes in diuinis excommunicatis à Papa.
- 25 Contra participantes in crimine.
- 26 Contra eligentes senatores.
- 27 Contra impugnantes literas Papæ electi.
- 28 Contra appellantes ad futurum concilium.
- 29 Contra non seruantes constitutionem Iulij secundi de electione Papæ.
- 30 Contra grauantes eos, qui tulerunt sententiam excommunicationis.
- 31 Contra statuentes contra libertatem ecclesiasticam.
- 32 Contra concedentes repræfalias.
- 33 Contra submittentes bona ecclesiæ laicis.
- 34 Contra grauantes nolentes eligere.
- 35 Contra impeditentes litigare.
- 36 Contra mandantes ne vendantur ecclesiasticis.
- 37 Contra occupantes bona ecclesiarum vacantium.
- 38 Contra imponentes angarias ecclesiasticis personis.
- 39 Contra cogentes renocare sententias.
- 40 Contra cogentes celebrare in loco interdicto.
- 41 Contra impeditentes sequæstrationem fructuum ecclesiasticorum.
- 42 Contra impeditentes visitatores monialium.
- 43 Contra sepelientes hæreticos.
- 44 Contra sepelientes tempore interdicti, vel excommunicatos, &c.
- 45 Contra contrahentes in gradibus prohibitis affinitatis, & consanguinitatis, alijsque.
- 46 Contra relig. vsurpantes decim.
- 47 Contra inducentes eligere sepulturam.
- 48 Contra religiosos excuntes, vt audiunt Physicam.
- 49 Contra absoluentes excommunicatos, vel ministrantes sacramenta.
- 50 Contra retrahentes à solutione decimarum.
- 51 Contra non facientes conscientiam de decimis.
- 52 Contra non seruantes interdictum.
- 53 Contra dimittentes habitum, euntes ad studia, & magistros.
- 54 Contra monachos intrantes curiam.
- 55 Contra monachos tenentes arma.
- 56 Contra vsurpantes præfultatum.
- 57 Contra non præsentantes se post absolutionem.
- 58 Contra exenterantes corpora mortuorum.
- 59 Contra simoniacos in ordine vel beneficio.
- 60 Contra simoniacos pro ingressu religionis.
- 61 Contra transeuntes ad alios ordines.
- 62 Contra alienantes bona ecclesiæ.
- 63 Contra impugnantes literas Papæ.

EXCOMMUNICATIO.

- 64 Contra facientes libellos in fratres & multa alia.
 - 65 Contra intrantes monasteria ordinis prædicatorum & S. Claræ.
 - 66 Contra detinentes apostatas.
 - 67 Contra minores recipientes, fratres prædicatores ad habitum.
 - 68 Contra artistas Parisien. &c.
 - 69 Contra accedentes ad sepulchrum Christi.
 - 70 Contra conspirantes in personam Papæ.
 - 71 Contra prædicantes de peccato originali, &c.
 - 72 Contra impediētes legatos apostolicos.
 - 73 Contra officiales Papæ accipientes munera cum iudicant.
 - 74 Contra impugnantes montem pietatis.
 - 75 Contra impressores librorum sine licentia, & reuelantes dicta in confessorio.
 - 76 Contra prædicantes falsa miracula.
 - 77 Contra interficientes per assassinos.
 - 78 Contra spoliātes naufragantes.
 - 79 Contra facientes solui vsuras.
 - 80 Contra locantes domos vsurarijs, & non expellentes.
 - 81 Contra non seruantes seruanda in electione Papæ.
 - 82 Contra mittentes nuntios cardinalibus, in conclauis existentibus.
 - 83 Contra mendicantes, loca de nouo accipientes.
 - 84 Contra fingentes casum, vt iudex mittat pro muliere, &c.
 - 85 Contra cōseruatores si se intromittant ultra id quod possunt.
 - 86 Contra sacerdotes facientes officium vice comitis.
 - 87 Contra absoluentes in casibus contra sextinam.
 - 88 Contra dirigentes moniales in electionibus.
 - 89 Contra principes non facientes iustitiam clericis.
 - 90 Contra inuenientes nouam religionem.
 - 91 Contra doctores conducentes do-
- mos sine licentia, Bononiæ.
- 92 Contra tenētes ordinationes Ostauiani, &c.
- 93 Contra electum tantum à tertia parte cardinalium, si se pro Papa gesserit.
- 94 Contra perseuerantes in secta fratricellorum biginarum, &c.
- 95 Contra inquisitores procedentes contra minores, & econtrā.
- Excommunicationes plures particulares à pontificibus, & diuersis prælatis diuersarum diocesium ecclesiarum, & religionum, sunt factæ, quas referre neminem posse arbiuor. Aliæ enim sunt in ordine fratrum prædicatorum, aliæ minorum, aliæ monachorum, aliæ in diocesi Mediolanensi, aliæ in alijs. Cuius ergo confessor scire locorum, religionum, in quibus est, censuras, prout melius potest, quoniam hic, quæ in iure communi, & in quibusdam extrauagantibus reperiuntur, collegi, licet forte sint aliæ, quæ ad manus nostras non uenire, & quæ in viridi obseruantia non sunt. Sit insuper cautus ne absolueno à quibus non potest, se, & poenitentem illa queat. Bene etiam rationes inspiciat, ne excommunicatos iudicet, qui sine dolo, temeritate, aut præsumptione contra canones materialiter commiserunt. Nam in poenis strictè interpretatio fieri debet. Propterea cum per se nescit, peritos consulat. Accedendum igitur nunc est ad cuiuslibet excommunicationis declarationem, iuxta scripti canonis interpretationem, in qua non multum me à Reuerendissimo Caietano elongabo, quoniam ipsum circa hoc negotium valde diligentem & solertissimum reperi, cum omnia ferè canonum verba scrupulosè examinet.
- ¹ EXCOMMUNICATIO prima habetur. canon. si quis. decima sexta quæstione quarta. & est Innocentius secundus, si quis suadente diabolo huius sacrilegij vitium, vel crimen incurrerit, quod in clericum, vel monachum manus violentas iniecerit, anathe-

anathematis vinculo subijciatur, & nullus Episcoporum præsumat illum absolueret, nisi mortis urgente periculo, &c. Not. quia canon est vniuersalis comprehendens omnes dolicipaces. No. quod per manum violentam venit, nõ solũ quæcunq; percussio, sed pulueris, luti, aquæ, sputi, & huiusmodi iniectio, violenta exceptio rei cuiuscunque de manu eius, captio, detentio, carcer, non autem præceptum exilij, vel confinementis, quia hæc violentia præcepti est exterior.

² PER inferentem manum violentam intellige non solum executorem, sed mandantem, consulentem, auxiliantem, fauentem, consentientem, & ratum habentem factum nomine suo, & potestatem impedire eũ debet, & non obuiantem. cap. quantæ. de sent. excom. si tamen ex intentione noluit, cum sine eorum periculo possint. Tales enim dicuntur consentire, etiam quod non sunt officiales. Violentas. Si quis acciperet furtiuè aliquid, quod est in manu, vel citra clericum, ut burfam, vel cingulum, & c. non incidit, quia violentiam non infert. Item violentam, id est, iniuriosam. Nam si quis seipsum verberaret, vel ab alio verberari permetteret, quamuis non esset manus violenta, esset tamen iniuriosa, & sic tam ipse, quàm verberans incideret. Vnde si monialis procurans abortum per incisionem venæ, vel alio modo, licet hæc manus sit violenta naturæ, non tamen iniuriosa statui ecclesiastico, nec violenta personæ, ideo non incidit. Item manus violenta, quæ absolute est iusta, potest esse factilega, quia contra ius, ut si clericus malus, & homicida percutiatur à laico, sacrilegium est: quia hoc iure prohibetur, licet talis maius malum iuste mereatur. c. vniuersitatis. de senten. excom. tales ergo percutientes clericum, etiam zelo iustitiæ, incidunt.

³ PERMITTITUR tamen laico officiali clericum inuentum in crimine patrato, vel patrandò, capere præsen-

tandũ quàm citius suo prælato. Permittitur etiam cuiuscunque posse violenter res sibi sublatas à clerico accipere, dum est in via asportandis, antequàm ad alia diuertat, & sit quasi in quietâ possessione. Similiter licet creditori clericum debitorem fugientem capere, vel fugam parantem detinere: præsentandum suo prælato, quia hoc non ad iniuriam, sed ad iustitiã tẽdit, & in iure non prohibetur.

⁴ ITEM percutiens clericum inuentum turpiter operantem cum vxore, matre, filia, vel sorore, non incidit, licet mortaliter peccet. capitul. si verò de sententia excommunication. nisi adsit dolus, ut quia vir consensit vxori ad percutiendum clericum. Item quando percutitur clericus ab eo, qui habet potestatem, non ex odio, vel vindicta, sed causa correctionis discretæ, non incurrit, ut si prælati subditos verberant, vel detinent: magister discipulum clericum, pater filium, & senes pueros, &c.

⁵ ITEM non incidit quis, si percutit defendendo se, sua, aut alios, quia licet vim repellere, cum moderamine, & c. etiam si posset fugere, quando fuga esset sibi ignominiosa. Similiter si mulier, vel puer impetatur à clerico, & defendendo honorem ne violetur, percutit, mordet, & cetera, clericum, non incidit: quia si pro rebus hoc licet, multò magis pro honore.

⁶ ITEM percutiens clericum in primo motu iræ, non aduertens quid faciat, ex subita passione, & sine deliberatione, non incidit: quia actus est imperfectus, nec etiam mortaliter peccat: ideo non est suadente diabolo. Et idem dicas quando exceditur modus in defensione non ex deliberatione, sed ex iræ impetu, vel in correctione.

⁷ ITEM quando percussio est ita levis, quod si esset in laicum, non constitueret peccatum mortale, nõ est locus huic pœnæ: quia non est sacrilegiũ completum, ut hic supponitur. Item si non adest intentio percutiendi iniu-

ciosè, etiā q̄ fiat grauis percussio, non est locus p̄n̄e, vt cū ignoranter clericus percutitur, nisi ignorantia esset culpabilis, vel cū arceatur turba, aliquis grauitèr percutitur p̄ter intentionem, ex aliquo casu. Ex hoc multos casus solues, vt cū quis inualus ab inimico, vi ensẽm à clerico aufert, vt se defendat, non ad iniuriandum clerico, & huiusmodi.

2 In clericum, appellatione clerici, vel monachi, veniunt omnes habentes ordines, etiā primam tonsuram, omnes vtriusque sexus professi religionem aliquam approbatam, nouitij, & cōuersi earundem religionum, hoc est, hi qui se, & sua, mutato habitu alicui religioni perpetuò dedicauerunt, nisi tales fuerint priuilegio clericali priuati, vel degradati, & secundum quosdam hæretici, bigami, vel coniugati sine habitu, & tonsura, & apostatæ, seu vacantes s̄uis enormitatibus. Illi de tertio habitu alicuius religionis, & lesuati, non veniunt de iure, nomine clerici, nec gaudent hoc priuilegio, nisi ex speciali concessione habeant. Inspicienda ergo essent singulorū priuilegia. Hæc quasi omnia ex Caietan, in summa. ibi, sed pro regula generali sit tibi, quod omnes qui obligantur ad seruiendum Deo perpetuo, in seruitio ecclesiæ, vt possint verè dici perfectè obligati, gaudent hoc priuilegio, aliàs non: secundum Panormi. in c. nullus. de sor. compet.

3 N v l l v s Episcoporum, & c. referuatur Papæ. Primò, ex qualitate facti, videlicet si percussio sit grauis, vel enormis, Papa, vel legatus de latere absoluit. Si leuis. Episcopus. Declarabit autem Episcopus an sit leuis, vel non. Et grauis iudicatur primò, ex magnitudine facti, vt esset mutilatio membri, vel graue vulnus requirens medicinam chirurgiæ, & cetera, vel vbi est abundans effusio sanguinis. Secundò, ex persona læsa, vt si Episcopus, vel p̄latus percutitur, etiā quod simpliciter percussio sit leuis: tamen grauis iudicatur. Tertio,

ex persona lædente, vt si laicus officialis autoritatiuè percutiat clericum. Quarto, ex scandalo, vt si regularis clericum secularem percutiat. Quintò, ex irreuerentia, vt si percutiatur sacerdos indutus sacris vestibus, vel percussio fiat coram p̄lato. Sextò, ex loco publico, vt si in platea, vel in ecclesia. Septimò, ex loco vulneris, vt si vulnus fiat in oculo. Octauò, ex tempore, vt si tempore magnæ festiuitatis. Nonò, ex qualitate personarum, quia excessus puerorum infra annos pubertatis, & mulierum, ab Episcopo possunt absolui semper, & religiosorum in claustris se inuicem percutientium, & ad religionem transeuntium, nisi difficilis, & enormis fuerit excessus. cap. cū illorum. de sent. excom. Qui etiam sui iuris non sunt, vt serui filij familias, & huiusmodi, possunt absolui ab Episcopis in duobus, primò, si deliquerunt in fraudem, vt scilicet se subtraherent ab obsequio dominorum eundo ad Papam, secundò, si domini propter hoc sine sua culpa graue damnum incurrerent, nisi excessus sit talis, quod ad tollendū scandalum, & ad aliorum exemplum, debeant ad sedem apostolicam mitti.

10 Ex impedimento interueniente, possunt absolui citra Papam. Primò, in mortis articulo. Secundò, impediti ex infirmitate, vel impotentia corporali, vt senes communiter, habentes capitales inimicitias, qui sunt inopes, & quicunque impediti ne possint se p̄sentare Papæ, vel delegato, possunt per Episcopum absolui. Cū hac moderatione. Primò, vt læsis satisfaciant. Secundò, vt iurent cessante impedimento se p̄sentare sedi Apostolicæ & patere illius mandato. Si autem sint magni domini secundum iuris dispositionem prius, excessus sedis Apostolicæ significabitur, & secundum illius determinationem fieri, nisi periculum sit in mora. Hæc quasi omnia iuxta determinationem Caietan. vbi suprā, sunt dicta, p̄termissis ob breuitatem tot capitulis, & allegationibus quæ citari potuissent.

¶ P E R.

¹¹ PERSONAE priuilegiatę: secundum Panor. in capit. cum illorum. de senten. excommu. sunt 17. quę contineantur in his versibus. Regula, mors, sexus, hostis, puer, officialis, Deliciosus, inops, ager, senex, atque sodalis, Ianitor, strictus, dubius causę, leuis ictus. Debilis, absolui sine summo antistite possunt. Regula, id est, religiosi, per dict. capitul. cum illorum. Mors, id est, mortis in articulo. per c. non dubium. eod. titul. Sexus, id est, mulieres per dict. capitul. mulieres. Dubius, per dict. capitul. cum desideres. Causę, scilicet iustę ad non eundem, per capitul. quod de his. Hostis, per capitul. de cetero. eodem titulo. Puer, per capitul. primum. eod. titul. Officialis, per capitul. si verò el. primo, eodem titulo. Deliciosus, per dict. capitul. mulieres. Inops, per capitul. quod de his. co. Ager, ibidem. Sodalitas, per capit. quoniam de vita & honestate clericorum. Ianitor, per dict. capitul. si verò. Strictus alterius potestati, per dict. capitul. mulieres. Leuis ictus, per capitul. peruenit. eod. tit. Debilis per capitul. ea noscitur. eod. titul.

¹² PER SE QVENS iniuriöse clericum, si ipse fugiendo projiciat se in aquam, ut euadat mortem, & submergatur, vel cadens grauitur offendatur, incidit in canonem, violentiam enim iniuriöse ei infert. Secus quando non animo iniuriandi, & clericus cadit sine percussione: secundum Veruer. Qui verò projicit lapidē animo percutiendi clericum, non tamen illum tangit, non incidit: secundum Hosti. & Ioann. Andr. in capitul. perpetua. de electio. in sexto. quia licet attemptauerit, non tamen ad actum consummatum peruenit, etiam si tangat, non tamen vim, vel lationem infert: secundum Panor. in capitul. cum in cunctis. de electio. §. clerici sanē. ubi dicit, quod cum pœna apponitur a iure ipso facta, propter aliquod delictum, nunquam est locus illi pœnæ, nisi illud delictum sit consummatum licet sit inchoatum.

¹³ ACCIPIENT. clericum per corrigiam, caputis, vel capillos animo iniuriandi, & dicens, si non esses clericus percuterem te, &c. incidit: secundum Veruer. est enim inferens violentiam, & iniuriandi animum habet.

EX COMMVNICATIO 2. ponitur in sexto, de pœnis capitul. felicit. Si quis in hoc sacrilegi genus irreperit, qui sanctę Romanę ecclesię Cardinales hostiliter fuerit insecutus, vel percussit, vel ceperit, vel socius fuerit facientis, aut fieri mandauerit, aut factum habuerit ratum, aut consilium dederit, vel fauorem, aut postea receperit, vel defensusauerit scienter eundem, sicut criminis læsę maiestatis reus, perpetuo sit infamis. (Et infra) ex insecutione prædicta, sicut ex iniectioe manuum violenta, ipso facto sententiam excommunicationis quis incurrat, tam ipse insecutor, quam alij supradicti tanti mali participes. Nec ab alio, quam a Roman. Pontifice. possit absolutionis beneficium obtinere, nisi in mortis articulo. Si princeps, senator, consul, potestas, vel alius dominus, siue rector, contra præsumptos prædictos præsentis constitutionis tenorem non fecerit obseruari, tam ipse, quam officialis eius, infra mensem postquam res ad eorum notitiam venerit, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Horum absolutio est Papalis, quod ad primum canonem, de insecutoribus, &c. quod ad secundum, de non facientibus obseruari, est Episcopalis. Simili pœna plectendi sunt facientes prædicta clericis, & religiosi familię Papę, vel Cardinalium. Nota de mandante, hic & alibi, quod nunquam est excommunicatus, si non sequatur effectus, nisi in vno casu, qui ponitur in sexto, de ho. capitul. pro humani. videlicet mandans Christianum per Assassinos interfici, etiam quod non sequatur, effectus, est excommunicatus secundum vetiorem opinionem, ut tenet ibi glo. Rursus not. quod dantes consilium, auxilium, &c. nudum, quod

EXCOMMUNICATIO.

nihil ad maleficium operantur, vel adijciunt, tunc non incurrunt. per tex. dict. capitul. felicis. & per gloss. in clementina prima, de poen. secus quando dolose ad actum aliquid operantur, per dict. tex. & glo. tunc enim sunt communicantes in crimine, ideo pari poena debent puniri. de offic. de leg. c. 1.

EXCOMMUNICATIO 2. ponitur in clementi. prima, de poen. ubi sic dicitur. Si quis suadente diabolo in hoc genus sacrilegij protuberit, quod quemvis iniuriōse, vel temere pontificem (intellige consecratum) percusserit, acceperit, seu bannierit, vel hoc fieri mandauerit, aut facta ab alijs rata habuerit, vel socius in his fuerit facientis, aut concilium in his dederit, vel fauorem, seu scienter defensauerit eundem, in illis casibus de prædictis, in quibus excommunicationem per iam editos canones non subiret, sic huius nostræ constitutionis autoritate anathematis mucrone percussus, ac non queat nisi per summum pontificem, (præterquam in mortis articulo) absolui. Potestas verò, consiliarij, balliui, scabini, aduocati, rectores, consules, & officiales ciuitatis, quæ in Episcopum suum commiserint aliquid prædictorum in prætermisculpabiles existentes, similiter excommunicationis sententiæ a qua (nisi ut præmittitur) valeant beneficium absolutionis obtinere, sint subiecti. Est Papalis. Præter istum canonem est alius canon in cæna Domini, ita loquens, Excommunicamus, & anathematizamus omnes temere mutilantes, vulnerantes, interficientes, capientes, incarcerantes, & detinentes Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos eorumque mandatores. Et hæc est etiam Papalis, sicut cæteræ, quæ sunt in cæna Domini. Not. quod tunc ciuitas dicitur culpabilis ut debeat puniri, vel interdicto, vel alia poena, secundum Panor. in c. dilectus el. 2. de simo. post Barr. quando prius fuit deliberatum in ipsa vniuersitate

pulsata campana, & alijs requisitis ad congregationem vniuersitatis. Vnde si omnes homines ciuitatis certum delictum committerent, & insurgerent, non diceretur factum per vniuersitatem, sed per singulos de vniuersitate, etiam si facerent pulsari campanam, & leuari vexillum vniuersitatis, oportet enim prius, quod fiat deliberatio in vniuersitate. Ex quo patet etiam, quod omnia ista requiruntur, ad hoc quod ciuitas, vel populus dicatur rebellis: ut possit in prædam concedi.

EXCOMMUNICATIO 4. contra inuadentes Romipetas, & est in cæna Domini, ubi dicitur sic. Excommunicamus, & anathematizamus omnes mutulantes, vulnerantes, & interficientes, seu capientes, & detinentes, seu deprædantes Romipetas, & peregrinos ad urbem causa deuotionis, seu peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel recedentes ab ipsa. & in his dantes auxilium, consilium, vel fauorem. Et est Papalis, & tenet etiam si curia Papæ ibi non sit, quia causa huius est deuotio. Not. quod capiens euntem Romam non causa deuotionis, vel peregrinationis, non incidit, neque capiens habitantem Romæ, etiam quod causa deuotionis illuc fuerit peregrinatus. Aliud est enim habitare, & aliud morari.

EXCOMMUNICATIO 5. in cæna, contra percutientes in curia, ubi excommunicantur omnes, qui non habentes iurisdictionem ordinariam, vel delegatam, morantes in curia (vbiunque sit, siue Romæ, siue alibi) temeritate propria, capiunt, spoliunt, detinent, aut ex proposito deliberato verberare, mutilare, vel interficere præsumunt, & qui talia fieri mandant, seu faciunt. Not. quod si quis ex ira, vel tixa, aliquem occidat in curia, non incidit in hunc canonem, quia non est ex proposito deliberato, licet peccet mortaliter. Hæc etiā est Papalis.

EXCOMMUNICATIO 6. in cæna, contra offendentes litigantes

res in Romana curia, vbi dicitur, Excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per se, vel alium seu alios, quascunque personas ecclesiasticas, vel seculares, ad Romanam curiam super suis causis, & negotijs recurrentes, illaq; in eadem curia prosequentes, aut procurantes, negotiorumque gestores, aduocatos, vel procuratores ipsorum, vel etiam auditores, seu iudices super dictis causis, seu negotijs deputatos, occasione causarum, vel negotiorum huiusmodi verberant, mutilant, vel occidunt, seu bonis spoliant. Vel qui per se, vel alium, seu alios directe, vel indirecte predicta exequi, vel procurare, aut in eisdem consilium, auxilium vel fauorem prestare non verentur, cuiuscunque preminentia, dignitatis, &c. Etiam est Papalis. Not. quod si alia ex causa, quam hic exprimitur, predicta agerent, non incurrerent sententiam.

EXCOMMVNICATIO 7. in processu curia, contra omnes illos, qui non pareant literas, aut mandatis Apostolicis, vel legatorum, vel nuntiorum, vel iudicum delegatorum, eorundem gratiam, vel iustitiam concernentibus, decretisque super eis & re iudicata, seu processibus executoribus, non habito prius eorum beneplacito, & assensu, neue tabelliones, & notarij, super huiusmodi literis, & processibus executoribus, instrumenta, seu acta conficere, aut confecta particuius inter se tradere, sub grauissimis poenis prohibere, statuere, seu mandare presumunt: contra dantes consilium, auxilium, seu fauorem, quiaue iurisdictiones, fructus, redditus, & proutus ad ecclesiasticas personas, ratione ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum per eas obtentorum pertinentes, vsurpant, vel attripiunt, seu quauis occasione, vel causa absq; Romano pontifice expressa licentia sequestrante, vel qui per se, vel alium, seu alios, directe vel indirecte, predicta exequi, vel procurare, aut eisdem

consilium, auxilium, seu fauore prestare non verentur, cuiuscunque preminentia, dignitatis, &c. fuerint. Est Papalis.

EXCOMMVNICATIO 8. in processu curia, contra omnes, qui se ab obedientia Romani pontificis, pertinaciter subtrahere, vel quomodolibet recedere presumunt, & contra dantes consilium, auxilium, &c. Et est Papalis. Materia huius canonis est schisma.

EXCOMMVNICATIO 9. Honorij 4. de sentent. excom. c. nunc. rit. & in processu curia. Excommunicamus omnes hereticos vtriusque sexus, quocunque nomine censeantur, & fautores, & receptatores, & defensores eorum. Item ex processu: Excommunicamus omnes hereticos, gazaros, patarenos, pauperes de Lugduno, atnalistas, speronistas, passagerios vnicelistas, seu vsitas, fraticellos de opinione nuncupatos, nec non Martini Lutheri heresum sequentes, ipsique Martino quo minus puniri possit quomodolibet fauentes, & quoslibet hereticos alios quocunque nomine censeantur, ac omnes fautores, &c. Est Papalis. Nota, quod fauere heretico, vel eum defendere, intelligitur in quantum hereticus, quia qui in alio defendit, non incidit in hunc canonem. Not. etiam quod hereticus hic proprie accipitur, qui pertinaciter, persecrante, & malitiose dubitat de his, quae pertinent ad fidem, secundum Feli. non solum in mente, sed cum aliquo actu exteriori, siue manifesto, siue omnino occulto, secundum Tho. quia ecclesia non ligat, quae sunt in mente tantum, sed quae foris sunt, etiam quod sint occulta.

EXCOMMVNICATIO 10. ponitur extra, de hereticis in. 6. ca. vt inquisitionis. vbi multa persona excommunicatur, videlicet omnes potestates, domini temporales, rectores, quibuscunque dignitatibus, vel officijs, & nominibus censeantur, & eorum officiales, balliui, qui dicecisa-

p 5 nis

nis, vel episcopis, vel inquisitoribus hereticarum prauitatis non obediunt in hereticorum, vel ipsorum credentium, vel defensorum, receptorum, fautorum inuestigatione, captione, & custodia diligenti, cum ab eis fuerint requisiti. Octo hic feruntur excommunicationes. Prima contra predictos, si non obediunt in inuestigatione, captione, custodia, predictorum hereticorum, & aliorum defensorum, &c. Secunda in omnes predictos rectores, & officiales, si predictas personas pestiferas non duxerint, vel duci fecerint sine mora, postquam fuerint requisiti in potestatem, seu carcerem episcoporum, seu inquisitorum, vel ad quem alium locum, de quo ipsi, vel aliquis ex ipsis mandauerint, infra eorum dominorum, vel rectorum districtum, ubi per viuos catholicos, a prelati, episcopis, vel inquisitoribus, vel eorundem aliquo deputatos, sub arcta custodia, & diligenti reneantur, donec eorum negotium per iudicium ecclesie terminetur. Tertia, omnes supra dicti rectores, & officiales eorum, & nuntij, si de heresi ab episcopis, vel inquisitoribus condemnatos, & eorum brachio derelictos, non statim ceperint, indilate animaduersione debita puniendos, non obstantibus appellationibus ipsorum predictorum, sunt excommunicati. Quarta, omnes supradicti rectores, officiales, si captos pro crimine heresis absque dictorum episcoporum, seu inquisitorum, aut saltem alterius eorum licentia, vel mandato a captione, vel carcere liberauerint, simili innodantur censura. Quinta, omnes predicti rectores, ipsorumque officiales, si de crimine heresis (cum merè sit ecclesiasticum) cognouerint quo quomodo vel iudicauerint, excommunicantur. Sexto, omnes supradicti, si executionem pro huiusmodi crimine a diocesani, vel inquisitore, in instantiam promptè (prout suum spectat ad officium) facere detractent, vel si diocesani, vel inquisitoris iudicium, sententiam, seu pro-

cessum, directè, vel indirectè impedire præsumant, excommunicatione simili ligantur. Septima, omnes supradicti, qui præfato fidei negotio, episcopo, vel inquisitori incumbenti se opponere præsumpserint, vel ipsum aliquantulum impedire. Octaua, omnes etiam alij sunt excommunicati, si faciunt predicta, ut faueant hereticis, vel auxilientur, aut defendant, aliàs est episcopalis, secundum Cæcilianum, quantum est ex isto canone, sed per processum cænæ est Papalis.

EXCOMMUNICATIO II. de censib. libro sexto. capitulo quam. nunc verò in processu curiæ, contra exigentes (scilicet coactè) per se, vel per alium, pedagiam, vel gabellas, a personis ecclesiasticis, pro rebus suis, vel ecclesiarum, quas non negotiationis causa deferunt, ipso facto sunt excommunicati. Canon talis est.

Constitutionem se. re. Alexand. Papæ III. prædecessoris nostri, qui statuit ecclesias, & personas ecclesiasticas, ad pedagiam, & guidagiam non teneri, nec ad exhibendum, ad soluendum talia pro rebus suis proprijs, quas non causa negotiandi deferunt vel deferri faciunt, seu transmittunt, volentes propter multorum insolentiam, & abusum, pænæ adminiculo adiutare, adijciendo districtius inhibemus (contraria consuetudine quocumque non obstante) ut nec collegium, nec vniuersitas, nec aliqua etiam singularis persona, præfatis personis, seu ecclesijs pro personis ipsis, aut rebus predictis, talia exigat, vel extorqueat per se, vel per alium suo nomine, vel etiam alieno, aut eas ad huiusmodi persolueda compellat. Qui verò contrafecerint, si personæ fuerint singulares, excommunicationis: si autem collegium, vel vniuersitas ciuitatis, castri, seu loci alterius cuiuscunque, ipsa ciuitas, castrum, vel locus, interdicti sententiam ipso facto incurrant, nec ab excommunicatione huiusmodi absolutionem,

nem, vel interdicti relaxationem obtineant, donec ex acta plenarie restituerint, & de transgressione satis fecerint competenter. Not. nomine pedagiorum intelliguntur vestigalia pro transitu, siue passu. infra, gabela. §. 2. Si quis autem petat non tantum debitum, sed rogando, & non aliquo modo cogit, non incidit, secundum Panormitanum. in clemen. quoniam de immunitate ecclesie. Et hæc censura erat episcopalis. Nunc vero est in processu cenzæ, ubi dicitur, quod non solum exigentes prohibita, sed etiam noua imponentes ligantur. Sic enim inquit, Excommunicamus omnes, qui in terris suis noua prædæta imponunt, vel prohibita exigunt. Augentes etiam pedagia, & huiusmodi, secundum quosdam, hanc censuram videntur incurtere, quia augere, & de nouo ponere, par ratio censetur, ut in capital. prohibemus. de cen. verum alij sanius oppositum tenent, quod textui quadrare videtur. Not. quod si negotiationis causa deferunt, tenentur, & exigentes censuram non incurunt. Item & coloni eorum, de his quæ colligunt in terris clericorum, tenentur soluere pro parte sua, secundum Cardinalem post Felinum. Quando autem vniuersitas dicatur delinquere, ut merito huic interdicto supradicto supponi queat. Vide supra, Excommunicatio 3.

EXCOMMUNICATIO 12. Innocentius tertius de crimine falsi. capit. ad falsarium. & c. dura. Contra falsarios literarum apostolicarum qui per se, vel per alium, vitium falsitatis exercent, cum defensoribus, & fautoribus suis. Not. subreptitiæ literarum, falsæ non dicuntur. Item non comprehenduntur hic videntes falsis, sed exercentes falsas. Secundò, subiungitur alius canon contra laicos videntes literis apostolicis falsis, non contra clericos, quia alia poena pro hoc crimine plectuntur, scilicet priuationis ab officijs, & beneficijs, secundum Panormitanum ibidem. Neutra harum

excommunicationum secundum ius antiquum seruatur Papæ. Tamè quia est in processu cenzæ, nunc reseruatur prima, quæ prima etiam extenditur ad bullas, gratias, supplicationum signaturas, &c. secundum Caietanum ibi. Et est hæc excommunicatio 2. in dicto cap. falsarium. & intelligitur de videntibus literis ab alijs falsificatis, & est episcopalis.

Aduertendum est etiam, quod absolutio tenentis literas apostolicas falsas post viginti dies, si Episcopus tulit contra tales in communis excommunicationem seruatur Papæ, per dictum capitulum dura. non autem tenendo simpliciter falsas, dummodo non vitatur, non incurrit, cum non falsaue-rit, nisi per episcopum feratur sententia. Nullus etiam potest abradere, corrigere, addere saltem vnā figuram, nec complere literis apostolicis sine licentia illius, ad quem spectat. secundum Hostiensem, & doctores in capitulo ex literis. de fide instrumentorum. & Panormitanus ibi. Vide Archid. Floren. 3. par. tit. 2 §. capit. 16. aliter sunt excommunicati, & est Papalis.

EXCOMMUNICATIO 13. ex processu curiæ, contra piratas. Excommunicamus, & anathematizamus omnes piratas, cursarios, latrunculos maritimos, & illos præcipue, qui mare nostrum à monte argetario usque ad terracinam discurrete, & nauigantes in illo depradati, mutilare, interficere, ac rebus & bonis suis spoliare, præsumpserunt hætenus, & præsumunt, ac omnes receptatores eorumdem, & eis auxilium dantes, consilium, vel fauorem. & est Papalis. Si autem aliqui bellando spoliarent, non dicerentur piratæ: ideo non inciderent in hunc canonem, sed tantum illi, qui hoc officium exercent, huc illucq; discurrentes.

EXCOMMUNICATIO 14. de Iud. & Sara. capit. ad liberandum. in extrauaganti Gregorij, Nicolai, in processu cenzæ. Excommunicamus, & anathematizamus illos, qui

contra

contra Christum, & populum Christianum, Saracenis arma, ferrum, & lignamina deferunt galearum, eos etiam qui galeas eis vendunt, vel naues, quique in piraticis Saracenorum nauibus curam, vel gubernationem exercent, aut machinis, aut quibuscumque alijs aliquid eis impendunt consilium, auxiliumque in dispendium terræ sanctæ, ipsosque rerum suarum priuatione mulctari & capientium seruos fore censemus, &c. Not. quod deferendo quicquid sit illud, quo possint impugnari Christiani, vel se à Christianis tueri infideles, dicta excommunicatio incurritur. Et deferendo merces tempore belli, ut patet in cap. quod olim, de iudæ. & sar. & deferendo omni tempore victualia, & quasilibet merces in Alexandriam, vel ad alia loca Saracenorum terræ Egypti, ut patet in extrauaganti. Cle. 5. quæ incipit. Multa nimis. Hæc tertia cum prima sunt papales. Aliqui habent gratiam, ut possint portare merces etiam tempore belli, ut dicitur de Genue. sunt tamen eorum priuilegia inspicienda, quomodo stant. In cœna Domini sic dicitur, Excommunicamus omnes illos, qui equos, arma, ferrum, lignamina, & alia prohibita deferunt saracenis, turcis, & alijs Christi nominis inimicis, quibus Christianos impugnant. Tempore autem belli, excommunicati sunt deferentes quodcumque mercimonium: ut patet in dicto capitul. olim. Tertia verò excommunicatio, quatenus ab alijs duabus separatur, seruatur Episcopo. Appellatione armorum, veniunt secundum Caietanum non solum offensiuæ, sed & defensiuæ, ex quacunque materia sint. Per ferrum verò, & lignamina, præcipuam materiam armorum intellige, & nauium, ac galearum. Et per alia prohibita accipe non solum naues, ac galeas, sed quascunque secundarias proprias materias armorum, galearum, & nauium, ut sunt sarcinæ, vela, &c. & breuiter quæcumque ad hoc sunt, ut Christiani im-

pugnentur ex eis. Sic enim processus cœnæ explicat. Victualia autem, & communis usus merces, ut panni linei, vel lanei, & alia huiusmodi, non veniunt appellatione prohibitorum. Ex quo sequitur, quod excommunicatio cœnæ, non extenditur ad deferentes victualia, & merces communes. Vnde deferentes has merces extra tempus belli non sunt excommunicati, sed in tempore belli, aut nisi in Alexandriam, vel partes Egypti deferant, cum excommunicatio non inueniatur contra illos, nisi ubi dictum est. & ultra poenam excommunicationis, est alia poena, ut patet in canone allegato, quem bene notabis.

EXCOMMUNICATIO 15. in processu cœnæ. Excommunicamus, & anathematizamus omnes impedientes seu inuadentes victualia, seu alia ad usum Romanæ curiæ necessaria adducentes, vel qui ne ad Romanam curiam ipsa adducantur, vel deferantur impediunt, seu perturbant, & qui talia fieri faciunt, vel defendunt, cuiuscunque fuerit ordinis, præminentia, &c. Est Papalis. Not. quod si quis non, ut impediatur, vel perturbetur ea, quæ ad curiam deferenda sunt, sed ut consulat propriæ provincie, vel ciuitati, prohibeat ne quis extrahat frumenta, & alia victualia de prouincia sua, propter hoc non incidit in hunc canonem; quia non ex proposito impedit. Item si quis tempore pestis prohibet ne quispiam vadat ad curiam Romanam, reuersurus, non incidit. Per se enim querit salutem patriæ, sed per accidens sequitur damnum curiæ, iuxta quod per accidens censuræ non intelliguntur.

EXCOMMUNICATIO 16. in processu cœnæ. Excommunicamus & anathematizamus omnes illos qui per se, vel alium, seu alios, directè, vel indirectè sub quocunque titulo, vel colore occupant, detinent, vel hostiliter destruunt seu inuadunt, aut occupare, detinere, vel discurrere, vel inuadere

uadere hostiliter præsumunt in totum, vel in partem, aliam urbem, regionem Scilicet, seu Trinacriam, insulas Sardiniam, & Corsicam, terram citrapharum, patrimonium beati Petri in Tuscia, ducatum Spoletanum, comitatum Venetianum, Sabinensem, Marchiam Anconitanam, Massam, Trebariam, Romanodiolam, Campaniam, & maritimas prouincias, ac terras specialis commissionis Arneisforum, ciuitatesque nostras, Bononiam, Terrariam, Beneuentum, Perusum, Auinionem, ciuitatem castelli, Tudertum, & alias ciuitates, terras, & loca, vel iura ad ipsam Romanam ecclesiam spectantia & adherentia, ac fautores, & defensores eorum, seu in his dantes auxilium, consilium vel fauorem. Est Papalis. Not. quod quando una pars ciuitatis est extra, & vult intrare, & alteram expellere, & de facto intrat, quamuis non intendat auferre dominum à Papa, quia tamen hostiliter inuadunt partem, incidunt in canonem istum: secundum Caietan. ibi licet sub colore mandandi in domo sua hoc faciant, Sic liberum ecclesie regimen videtur auferri.

EXCOMMVNICATIO 17. contra inquisitores & inferiores Episcopos, quibus officium inquisitionis committitur, si odio, gratia, vel amore lucri, vel commodi temporalis obtentu contra iustitiam, & contra conscientiam suam omiserint contra quam procedere ubi fuerat procedendum, Episcopi vero, & superiores, incurrunt suspensionem. Et est in capitulorum in clem. de heretici. Item excommunicantur prædicti, si eodem obtentu prauitatem ipsam hæresis, vel impedimentum sui officij alicui imponendo præsumpserint aliquem quoquo modo vexare. Absolutio reservatur Papæ, nisi in mortis articulo, & tunc præmissa satisfactione potest absolui. Not. contra iustitiam, & conscientiam copulatiue, siue enim utroque non incurritur sententia hæc. Not. quod dimittentes propter timorem, vel scandalum, non sunt excom-

municati: secundum glossam: quia non odio, nec gratia, nec amore hoc faciunt.

EXCOMMVNICATIO 18. capitul. nulli fas. Contra asserentes contumaciter, ecclesiam Romanam non esse caput omnium ecclesiarum, & non posse condere canones, vel sibi tanquam capiti non esse obediendum, & est Papalis, cum tales sint hæretici, & schismatici, & consequenter in processu cænæ. Qui peccant transgrediendo præcepta Papæ, etiam ex contemptu, dummodo recognoscant ipsum pro capite, non incidunt.

EXCOMMVNICATIO 19. In processu cænæ, contra omnes illos, qui sub quibusvis penis, quibuscunque personis in genere, & in specie, ne aliquas literas apostolicas, etiam in forma breuis, tam gratiam, quam iustitiam concernentes, & citationes, & executoriales, quæ à sede prædicta emanarunt, & pro tempore emanabunt, sine eorum, vel principum beneplacito, & examine executioni mandent, & inhibent, ac notarios executores, vel subexecutores literarum, monitoriorum, citationum, & inhibitionum huiusmodi capiunt, incarcerant, & detinent, vel capi, vel incarcerari, & detineri faciunt, & qui ex eorum officio, vel ad instantiam quorumcunque, personas ecclesiasticas, & capitula, conuentus, & collegia ecclesiarum quorumcunque, coram se ad suum tribunal, audientiam, cancellariam, concilium, vel parlamentum trahunt, ac præter iuris communis dispositionem trahi faciunt, vel procurant directe, vel indirecte, quouis quæsito ingenio, vel colore. Hæc est Papalis, tam ecclesiasticos, quam dominos temporales contra facientes includens.

EXCOMMVNICATIO 20. de hæreticis. in clementina. nolentes. Contra inquisitores, & vicarios ipsorum, vel Episcoporum, seu capitulorum sede vacante super hoc deputatos, si prætextu inquisitionis officij quibus-

quibusvis modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueant, aut scienter attemptant ecclesiarum bona ob clericorum delictum prædicti occasione officij filio ecclesiæ applicare, nec absolui possunt, præterquam in mortis articulo, donec illis à quibus extorserint, plenè satisfecerint de pecunia sic extorta. Hæc est Papalis ante satisfactionem, sed post Episcopalis. Nota, quod nomine pecuniæ venit quodcumque pecunia potest æstimari, ut frumentum, vinum, panum, & cætera. Not. etiam quod si quid accipiant inquisitores debito modo, ut per viam muneris, non est locus huic pœnæ: quia ad hoc quod incidant: oportet quod extorqueant, & illicitè.

EXCOMMUNICATIO 21. In processu cœnz, contra omnes, & singulos vicecancellarios, & consiliarios, ordinarios, & extraordinarios quorumcumque regum & principum ac cancellariorum, consiliorum, & parlamentorum: nec non procuratores generales eorundem, vel aliorum principum secularium, etiam si imperiali, regali, ducali, vel alia quacunque præfulgeant dignitate, nec non Archiepiscopos, & Episcopos, Abbates, & cõmendatarios, eorumque vicarios, & officiales, qui per se vel aliũ, seu alios, quarumcumque exemptorum, vel aliarum gratiarum, & literarum apostolicarum, nec non decimarum, & beneficiorum, ac alias spiritalium, & spiritalibus annexas causas, ab auditoribus, & commissarijs nostris aduocant, ac executiones monitoriorum, citationum, inhibitionum, sequæstrorum, executorialium, & aliarum literarum, apostolicarum tam gratiarum, quam iustitiam concernentium, à nobis, necnon à camerario, & præsentibus cameræ apostolicæ, ac auditoribus, & commissarijs apostolicis in eisdem causis pro tempore emanatarum, illarumque cursum, & audientiam, ac personas, capitula, conuentus, & collegia, causas ipsas prosequi volentes autoritate

laicali impediunt, & se de illarum cognitione tanquam iudices intromittere, ac partes actrices, quæ illas committi fecerunt, & faciunt, ad reuocandum, seu reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias literas in eis decretas, & ad faciendum eos contra quos tales inhibitiones emanarunt, à censuris, & pœnis in illis contentis absolui ordinant, vel compellunt. Hæc est Papalis. Aduertendum est, quod in processu cœnz domini sæpe dicto, sub Adriano 6. excludunt excusationes principum, vel huiusmodi, qui excusant se dicentes, quod pontifex tolerat ista prædicta. Hæc excusatio non valet: quia Papa post omnes censuras subinfert hæc verba. Declarantes nihilominus, ac protestantes prout tenore præsentium declaramus, ac expresse protestamur absolutionem hodie, vel aliàs etiam solenniter, per nos faciendam, præfatos vicecancellarios, consiliarios, & procuratores, ac alios excommunicatos prædictos, nisi prius à præmissis cum vero proposito vterius similia acn committendi destiterint, non comprehendere, nec illis aliter suffragaturam esse. Ac insuper in præmissis omnibus, & singulis, ac alijs, quibuscunque iuribus, sedi apostolicæ, ac sanctæ Romanæ ecclesiæ vndeunque, & quomodolibet quæsiis, seu quærendis per quoscunque actus contrarios, aut quomodolibet præiudicantes, tacitos, vel expressos, à nobis, vel sede apostolica, quomodolibet factos, aut faciendos, aut quemcumque temporis fluxum, seu patientiam, vel tolerantiam nostram nullatenus quomodolibet præiudicari debere, aut quomodolibet posse, & sic nostre incommutabilis intentionis semper fuisse, fore, & esse.

EXCOMMUNICATIO 22. in capitul. conquestus. de sententia excom. Contra expolientes ecclesias cum effractione vel portarum, vel parietum, vel clausuræ, aut discoopariendo tectum, vel huiusmodi. Tales enim sunt excommunicati, & post denuntia-

anuntiationem etiam in communi-
fiam, à Papa tantum absoluuntur.
Not. quod tantum rapiens in ecclesia,
vel frangens non est excommunica-
tus, sed faciens vitium, vel cum fut-
to incedit ecclesiam. Not. etiam quod
hic non inferitur sententia, sed sup-
ponitur lata. Sed ubi? In decretis à
Lucio Papa. in canon. omnes eccle-
sia. 17. q. 4.

EXCOMMUNICATIO 23.
in cap. tua. de sent. excom. Contra in-
cendarios locorum ecclesiasticorum,
& religionum, siue quorumcunque
locorum, secundum communiorum
opinionem, ut etiam intelligit Caiet.
ibi. Hi per hoc factum non sunt ex-
communicati: quia nullibi inueni-
tur, sed si per prelatos ecclesiarum excom-
municentur, & publicentur, tunc post
publicationem absolutio referuatur
Papae, secundum Caiet. ibi. Alij autem
dicunt ut Tabu. ibi, quod qui incen-
dunt ecclesiam ipso iure sunt excom-
municati, & ante publicationem Epi-
scopus potest absolvere, sed qui alia
loca incendunt, non sunt excommu-
nicati, sed excommunicandi: & tunc
à Papa tantum absoluuntur, secun-
dum communiorum opinionem. Not.
quod incendiarij dicuntur, qui malo
animo, & studiose incendunt domum,
segetem, huiusmodi. Et dicit Caieta.
quod diligenter quasiuit canones, &
non inuenit incendiarios ecclesiarum
esse excommunicatos, & precipue per
can. canonica, 12. q. 3. quia ille canon.
non est Papae, nec concilij vniuersalis,
sed particularis synodi, videlicet Au-
tisiensis: quae ad vniuersas Christi
ecclesias non extenditur, dantes etiam
fauorem, auxilium, vel consilium
scienter, & propria autoritate, sine
causa, hic comprehenduntur. Opi-
nio Caietan. satis consona videtur, cum
simus in poenis, propterea sequenda
videtur.

EXCOMMUNICATIO 24.
in cap. significauit. de sentent. excom-
munic. Contra clericos, qui scientes
sponte participant in diuinis officijs

excommunicato à Papa. & absolutio
referuatur Papae. Intelligitur secun-
dum Pet. de Palud. de excommunica-
tis nominatim, non autem per cano-
nes, vel sententias generales, nisi essent
tales circumstantiae, quibus proprium
nomen exprimeretur. Item per diuina
officia, intellige tam de his quae in ec-
clesia dicuntur quam extra. Item quia
canon. dicit. Et ipsos in officio reci-
piunt. dicit Caiet. ibi, quod si clericus
interfuset diuinis cum talibus excom-
municatis, sicut vnus de populo non
tandem recipiens ad diuina, non es-
set excommunicatus.

EXCOMMUNICATIO 25.
in cap. nuper. de sentent. excommu.
Si quis nominatim excommunicato
scienter communicat in crimine cri-
minoso, ei consilium impendendo,
auxilium, vel fauorem, cum ratione
damnati criminis videatur in eum
delinquere, qui damnauit ab eo, vel
eius superiore, merito erit delicti ab-
solutio requirenda. (Et infra) verum
si difficile sit ex aliqua iusta causa,
quod ad ipsum excommunicatorem
absoluendus accedat, concedimus
indulgentiam, ut praestita iuxta for-
mam ecclesiae cautione, quod excom-
municatoris mandato parebit, à suo
absoluatur Episcopo vel proprio sa-
cerdote. Not. quod quis dicitur par-
ticipare in crimine criminoso cum
excommunicato, quando partici-
pat in eo pro quo quis fuit excom-
municatus, ut si clericus fuit excom-
municatus: quia commisit fornicationem,
& aliqua mulier fornicetur
cum eo, dicitur participare in crimi-
ne criminoso: quia pro tali crimine
fuit damnatus. Si autem fuit excom-
municatus: quia fornicatus est cum
Berta, & postmodum Antonia cum
illo fornicatur, Antonia non erit ex-
communicata: quia propter hoc cri-
men scilicet cum Antonia non fuit
excommunicatus, sed pro crimine
cum Berta. Ideo si Berta iterum for-
nicetur cum eo, erit excommunicata.
Item qui participat cum aliquo

in crimine, propter quod talis incurrit excommunicationem, quam ante non incurerat, non propter hoc participans est excommunicatus, nisi excommunicatio esset lata contra facientem tale quid cum participibus, vel quando esset lata contra dantes auxilium, consilium, & fauorem: vel quando extenderetur ad omnes cooperantes, ut de percussione clericorum supra est dictum. Absolutio huius reseruatur illi, qui intulit sententiam regulariter, ut Papa, si Papa tulit, nisi ex aliqua causa, ut supra dicitur in canone. Item not. quod si Papa excommunicaret aliquem, & ei participantes quomodocunque (quod potest facere) tunc omnes participantes etiam loquentes cum eodem essent excommunicati. Vide in capit. si concubinae. de senten. excommuni. vide etiam supra, quomodo excommunicatio incurritur, excommunicatio 49. 50. 51.

EXCOMMUNICATIO 26. in capitul. fundamenta. in 6. de elect. ubi excommunicantur omnes cuiuscunque nobilitatis, praeminentiae, &c. qui sine licentia sedis apostolicae, nominationi, electioni, vel assumptioni in senatorem, capitaneum, patritium, aut rectorem, vel ad regimen urbis Romae assentiunt, vel se intro-mittunt, per se, vel per alium. Excipiuntur Romani, ex ipsa urbe naturaliter oriundi, vel ibi continue habitantes, qui licet sint praedictorum fratres, filij, vel nepotes, aut sub comitatu. vel baronie nomine extra territorium urbis iurisdictionem perpetuam, vel temporalem obtineant: possunt tamen in senatores Romanos, assumi ad vnum annum, dummodo non habeant extra territorium tale potestatem, quod possent euacuare rationem huius constitutionis, scilicet ecclesiae libertatem. Item excommunicantur omnes alij a praedictis, qui assentiunt ad praedictum regimen ultra annum, sine licentia sedis Apostolicae. Et intendentes, vel obediens illis sic assumptis, & dantes auxilium,

consilium, & fauorem publicum, vel occultum, tam nominatoribus, & assumptis, quam nominatis, & assumptis, & est reseruata Papa: secundum veriorum opinionem, quamuis aliqui dicant, quod est episcopalis. Caietan. dicit quod est Papalis, ut patet in fine canonis.

EXCOMMUNICATIO. 27. in extrauaganti Benedicti XI. ut refert Archidiano. Florent. j. parte. titu. 34. capitul. 68. contra impugnantes literas electi in Papam, antequam coronetur, qui sunt ipso facto excommunicati.

EXCOMMUNICATIO. 28. in extrauaganti. Iulij II. suscepti regiminis, & Pij II. ubi praecipitur sub excommunicationis latae sententiae, & interdicti poenis, ne qua persona cuiuscunque dignitatis, siue etiam vniuersitatis, aut collegium, quouis quaelibet colore ab ordinationibus, sententijs, seu mandatis quibuscunque suis, & successorum suorum appellationem huiusmodi interponere audeant, & contra facientes vna cum fautoribus suis, & consilium auxilium praestantibus, siue tabelliones sint, siue testes, siue aduocati, siue alij quicunque, non solum poenis praedictis, & censuris, sed etiam his, quae laesae maiestatis, & haereticae prauitatis reus imponuntur, obnoxios esse statuit. (Et infra.) Distasque poenas, & earum quamlibet, omnes illos ipso facto incurrere volumus cuiuscunque conditionis existant, & gradus praerogatiua praefulgeant, qui in senatu, concilijs, Parliamentis, congregationibus, etiam synodalibus, & provincialibus, vel alijs quomodolibet, tacite, vel expresse, voce, vel scripto, per se, vel per alium, cuiuscunque timoris, vel reuerentiae velamine, vel praetensa excusatione, & superioris mandato non obstitit, decreuerint, consulerint, seu deliberauerint, vel aliorum dicta approbauerint, consilium, aut vocem dederint, ut ad futurum vniuersale concilium a nobis, vel successoribus nostris, Romanis Pontificibus contra

extra prædictam constitutionem appellare liceat, possit, vel debeat, dictas penas ad ipsos, & eorum quemlibet contravenientem in præmissis, tenore presentium extendentes, & locum habere declarantes omni ambiguitate cessante.

EXCOMMVNICATIO 29. In extravaganti Julij 11. Cum tam diuino, approbata in concilio Lateranensi. Inhibemus omnibus, & singulis sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalibus, qui pro tempore erunt, & eorum sacro collegio, ne apostolica sede vacante, prædictis scilicet de Romani Pontificis, præter simoniam faciendæ electione conuenire, vel contra præmissa, vel aliquod præmissorum statuere disponent, ordinare, vel aliquo modo facere, seu attentare præsumant, quocunque exquisito colore, vel causa, sub excommunicationis latæ sententiæ pena, quam ipso facto incurrat, & à qua non nisi per Romanum Pontificem canonice electum absolui possint, nisi in mortis articulo. Ex hoc habetur, quod Cardinales contravenientes contra ordinata de electione Papæ præter simoniam, vel statuentes, sunt excommunicati, & est Papalis. Et nota, quod post hanc constitutionem electus simoniace, non est in veritate Papa, & Cardinales sede vacante iurant se seruaturis constitutionem.

EXCOMMVNICATIO 30. In ca. quicunque. de sent. excom. in. 6. Quicunque, pro eo, quod in Reges, principes, & barones, nobiles, & baliuos, vel quoslibet ministros eorum, aut quoscunque, alios, excommunicationis, suspensionis, siue interdicti sententia fuerit promulgata, licetiam alicui de derint occidendi, capiendi, seu alias in personis, aut in bonis suis, vel suorum grauandi eos, qui tales sententias protulerunt, siue quorum occasione sunt prolata, vel easdem sententias obseruantes, seu taliter excommunicatis communicare nolentes, nisi licentiam ipsam re integra reuocauerint, vel si ad bonorum captionem occasione ipsius licentiæ sit processum, nisi bona ipsa fuerint, infra septem dierum

spatium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Eadem quoque sententia sint innodati omnes, qui ausi fuerint prædicta licentia data uti, vel aliquid præmissorum ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus alias committere suo motu. Qui autem in eadem sententia permanferint, duorum mensium spatium, ex tunc ab ea non possint, nisi per sedem Apostolicam absolutionis beneficium obtinere, ante duos menses est episcopalis, post vero Papalis. nota, quod nomine suorum, veniunt omnes, siue propinqui, siue remoti, qui quacunque relatione, ut sui grauati sunt. Item nota, quod grauati dicuntur aliqui, quando contra iustitiam agitur contra eos, secus autem si secundum iustitiam, licet ex malo animo, vel propter hoc ageretur.

EXCOMMVNICATIO 31. In cap. nouerit, de sentent. excom. Excommunicamus omnes, qui de cætero seruari fecerint statuta edita, & consuetudines, vel potius abusiones introductas contra ecclesiasticam libertatem, nisi ea de capitularibus suis infra duos menses post huiusmodi publicationem sententiæ fecerint amoueri. Excommunicamus quoque statutarios, & scriptores statutorum ipsorum, necnon & potestates, & consules, rectores, & consiliarios locorum, ubi de cætero huiusmodi, statuta, & consuetudines edita fuerint, vel obseruata, necnon & illos, qui secundum ea præsumpserint iudicare, vel in publica forma scribere iudicata. S. c. Ioan. Andr. hæc est Episcopalis, sed ex processu curiæ est Papalis. nota, quod illud est contra libertatem ecclesiæ, quod vniuersaliter est contra omnem ecclesiam, ut quod non soluantur decimæ. Et dicit Caietan. hic, quod iste canon respicit statuta, & consuetudines, tunc temporis edita, & introducta, scilicet tempore Honorij III. & faciens prædicta seruati est excommunicatus, & non faciens deleri, dummodo.

modò non faciat seruari, non est excommunicatus. Item quòd ad secundum canonem nota, quòd si consules, rectores, &c. non concurrunt ad alteram harum duarum actionum, videlicet ad edendum huiusmodi statuta, vel ad seruandum, non incurrunt hanc sententiam. Secus si concurrant. Item statutori, & alij nominati, si pura mente prædicta faciant, non intendentes aliquid contra libertatem ecclesiæ, sed secundum quòd à doctoribus consulti fuerunt, ita statuerunt, propter hoc non incidunt, & excusantur etiam à peccato, quia consulerunt, & fecerunt quantum in ipsis fuit. Item nota, quòd facere contra libertatem ecclesiæ, est eam arctare in his, in quibus non subijcitur, siue hoc habeat iure naturali, siue spirituali, siue ex dono naturali, vel gratuito, siue ex iure communi, siue ex priuilegio vndeunque habeat, siue à Deo, siue à Papa, siue ab Imperatore: & sic canones intelligunt in capitul. libertatis. in sexto, de immunitate ecclesiarum. Et nomine ecclesiæ intellige de libertate communi omni ecclesiæ, & non vni tantum vel pluribus, ita ut qui facit contra libertatem alicuius ecclesiæ, ut monachorū, vel prædicatorum, non incurrit hunc canonem, supra Emunitas. §. 16. Nota, hic secundum Caietanum, quòd statuentes circa mortuaria, imponendo modum ne fiant excessus in luminaribus, vestibus, indumentis equorum, multitudine crucium, religionum, &c. non incidunt in hunc canonem: quia hæc per se ad temporalem bonorum ordinantur, & si tangat clericos, & ecclesias, quæ priuantur elemosinis, hoc est per accidens. Nec obstat c. fin. de reb. eccle. non alien. ubi decernitur esse contra libertatem ecclesiasticam statuere de mortuarijs, tãquam de annexis ecclesiasticæ libertati, siue iurisdictioni: quia ut ipse Caiet. glosat, de mortuarijs intelligitur ordinatis per se ecclesiam, ad salutem defunctorum, seu cultum diuinum: secus de ordinatis per se ad temporale hono-

rem. Determinationem huius questionis vide infra, Exequiæ per totum, Tab. excommunicatio. §. casu. 20. quia communior opinio est contra Caiet. quia tamen ex utraque parte fortes rationes sunt nullam volo damna re opinionem.

EXCOMMUNICATIO 31. in capit. unico de iniur. & damna. in. 6. illi qui repræsentant aduersus personas ecclesiasticas, seu bona ipsorum concedunt, vel extendunt ad eas, nisi præsumptionem huiusmodi reuocauerint, à concessionis vel extensionis tempore infra mensem, si persona singularis fuerit, sententiam excommunicationis incurrat, si vniuersalis ecclesiastico subiaceat interdicto, & est episcopalis. Quid si ante mensem processerunt ad actum? Dicit Geminian. quòd incidunt. Caietanus autem dicit quòd non, & rationabilius dicere videtur: tamen bona clericorum infra mensem debent restitui in integrum reuocando, &c. Si concedatur repræsentatæ clerici debitoris solum contra eius bona, præmissis ac seruatis his, quæ de iure præmittenda, & seruanda sunt, non est locus huic penæ: quia non propriè sunt repræsentatæ illæ, in quibus vnus pro alio grauati non potest.

EXCOMMUNICATIO 32. in capitulo hoc consultiissimo. in. 6. de rebus ecclesiasticis non alienandis. Illi qui prælatos, vel personas ecclesiasticas, ad submittendum ecclesias, bona immobilia, seu iura ipsarum laicis, non concedendo bona ipsa, vel iura in emphyteosim, seu alias alienando in forma, & casibus à iure permisis, sed constituendo, vel recognoscendo, seu profitendo, à laicis ea tantquam à superioribus se tenere, seu ab ipsis eadem aduocando, vel ipsos patronos, vel aduocatos ecclesiarum seu bonorum ipsorum perpetuò, aut ad tempus non modicum statuendo compulerint, cuiuscunque conditionis sint, aut status, excommunicationis sententia sint innodati (Et infra) Laici ex contractibus super præmissis consen-

consensu capituli, & licentia apostolica interuenientibus initis seu occasione illorum ultra id quod ex natura contractuum ipsorum, vel adhibita in illis lege permittitur aliquid usurpantes, nisi legitime moniti ab huiusmodi usurpatione desisterint, restituendo etiam, quæ taliter usurparunt, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Iste dux excommunicationes ambæ sunt Episcopales. Causa huius canonis fuit: quia prælati oppressi aliquando inuocabant nobiles, tanquam suos dominos defensores, qui aliquando pro eura bant talem oppressionem: ut ad eos profugerent, tanquam ad ecclesiæ patronos, vel dominos, & huic per hunc canonem prouisum est: secundum Gulielm.

EXCOMMUNICATIO 34
In capitul. sciunt cuncti. libro sexto, de electio. Sciunt cuncti, qui clericos, vel quascunque personas ecclesiasticas, ad quos in aliquibus monasterijs, aut in alijs pijs locis spectat electio pro eo, quod rogati, seu alijs inducti, cū pro quo rogabantur, seu inducebantur, eligere noluerunt, vel consanguineos eorum, aut ipsas ecclesias, monasteria, seu loca cætera, beneficijs, seu alijs bonis suis, per se, vel per alios spoliando, seu alijs iniuste persequendo, grauare præsumpserint, se (ipso facto) excommunicationis sententia innodatos. Est Episcopalis, includens etiam ipsos Episcopos: secundum gloss. Nota, quod siue spoliens auferendo publicè, vel occultè, siue per vim, siue per dolum, quomodocunque hoc faciant: secundum Ar. & Ge. incidunt. Nota etiam, quod per consanguineos, hic non veniunt affines: secundum Ge. Item si quis debet hanc sententiam incurrere, oportet quod adsint omnes conditiones posite in canone, quæ bene debent notari hic, & in alijs. Et hic nomen electionis nõ extenditur ad electiones, quæ fiunt in confraternitatibus, vel huiusmodi, quæ non sunt ecclesiasticæ personarum.

EXCOMMUNICATIO 35.
in capit. quoniam. de immu. ecclesiæ. Statuimus ne quis impetratores licentiarum nostrarum ad nos, vel ad forum ecclesiasticum recurrentes, super causis quæ ad idem forum de iure, vel antiqua consuetudine pertinere noscuntur, per se, vel per alium, ad decessendum, vel in foro seculari de questionibus huiusmodi litigandum per eorum iudicium ecclesiasticorum vel impetrantium, aut litigantium, seu volentium litigare, aut propinquorum ipsorum, seu rerum illorum, seu ecclesiarum suarum, etiam captionem modis ne alijs quibuscunque compellat, seu compelli faciat, vel procuret, nec per se alijs impediat, quod minus coram iudicibus ecclesiasticis delegatis, seu ordinarijs, querelantes de causis quæ (ut præmissum est) ad cognitionem pertinent, eorundem possint liberè iustitiam obtinere, nec ad præmissa facienda det consilium, auxilium, vel fauorem. Si quis verò contra præsumpserit, se (ipso facto) excommunicationi noverit subiacere, à qua nisi tam iudici, cuius cognitio fuerit impedita, vel iurisdic-tio usurpata, quam parti, quæ in prosecutione sui iuris turbata fuerit, de iniuria, damnis, expensis, & interese, prius per eundem fuerit integrè satisfactum, nullatenus absoluitur. Ille canon non ardeatur ad curiam Romanam tantum, sed in omni diocesi fouet libertatem ecclesiasticam, & est Episcopalis præmissa satisfactione. Si quis tamen ante satisfactionem absoluerit, esset absolutus: secundum communiorum opinionem: ut dicit Tab. Absolutio secunda. §. 2. licet esset malè factum. Nota, quod pro quanto quis literas Apostolicas impediret contra processum curiæ, esset Papalis.

EXCOMMUNICATIO 36.
in c. fin. de immu. ecclesiæ. Eos qui temporale dominium obuiuentes, suis subditis, ne prælati, aut clericis, seu personis ecclesiasticis quicquam vendant, aut emanent aliquid ab eisdem,

EXCOMMVNICATIO.

ne ipsis bladium molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere praesumant. aliquando interdunt, cum talia in derogationem ecclesiasticae liberatis praesumantur, eo ipso excommunicationis sententiae decernimus subiaccere. Est Episcopalis: Tamen per processum curiae aliter est. Not. si tales non habent dominium, licet mandent, non incurrunt. Non enim poenae ultra limites extendi debent.

EXCOMMVNICATIO 37. In sexto, de electio. capitu. in generali. Vniuersos, & singulos, qui regalia, custodiam, siue guardiam, aduocationis, seu defensionis titulum, in ecclesijs, monasterijs, siue quibuscumque alijs pijs locis vacantibus, de nouo usurpare conantes, bona ecclesiarum, monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare praesumunt, clericosque ecclesiarum, monachos monasteriorum, aut personas ceteras locorum eorundem, quae hoc fieri procurant, eo ipso excommunicationis sententiae decernimus subiaccere. Est Episcopalis. Nota, quod qui conantur usurpare huiusmodi dicta, non tamen praesumunt occupare praedicta bona, non incidunt, sed oportet utrumque fieri. Item qui procurant, si non sequitur effectus, non incidunt: secundum Caieranum. Item nota secundum gloss. Ly. de nouo, id est, a 40. annis citra.

EXCOMMVNICATIO 38. in capitul. aduersus. de immunit. eccles. Excommunicantur omnes officiales laici, vel habentes regimen quorumcunque locorum, qui angarias collectas, exactiones indebitas, ecclesijs, vel ecclesiasticis personis imponunt, vel eos pro huiusmodi affligunt, & qui auctoritatem, & iurisdictionem (scilicet temporalem) praetorum quam habent in suis hominibus euacuant (ita ut nihil potestatis videatur eis remansisse in suos) supradicti si moniti competenter non desistant, ipso facto tam ipsi, quam fautores eorum, a iure sunt excommunicati, nec

debent absolui donec satisfecerint. Et si successores praedictorum officialium, qui succedunt in honore, & onere, infra mensem excessum suorum praedecessorum non purgauerint, & satisfecerint, incidunt in hunc canonem. Et est Episcopalis praemissa satisfactione. & in capitul. non minus de immuni. eccl. Not. quod hic sunt duo canones. & secundus supponit primum: & supponit, quod officialis, cui alter succedit, sit excommunicatus, tanquam primi canonis transgressor. Ad incurrendum primum canonem requiritur monitio: ad incurrendum secundum, requiritur lapsus mensis. Item Not. quod iste canon differt a canone de pedagogijs, gabelijs, &c. quia ibi ipso facto incurritur sententia, hic autem non nisi praemissa monitione. Aduerte etiam, quod constitutio Bonifacii in 6. capit. clericis. de immuni. eccl. cum tot censuris in hac materia est totaliter reuocata, in ele. quoniam. de immu. eccl. & reditur ad ius hoc antiquum.

EXCOMMVNICATIO 39. in c. fin. de his quae vi met. vel caus. & c. vnico. in sexto. Absolutionis beneficium ab excommunicationis sententia, vel quacumque reuocatione ipsius, aut suspensionis, siue etiam interdicti (siue sententia talis sit iusta, vel iniusta) per vim, vel metum (siue sit magnus, siue parvus) extortam, praesentis constitutionis auctoritate, omnino viribus euacuamus. Ne autem sine vindicta violentiae crescat auctoritas, eos qui reuocationem, seu absolutionem huiusmodi, vi, vel metu extorqueant (taliter quod sequatur effectus) excommunicationis sententiae decernimus subiaccere. Est Episcopalis. Not. quod siue excommunicatio talis sit contra reuocantem, siue contra alios siue lata ab homine, siue a iure, canon iste locum habet, & ligat extorquentes, & metus debet esse illatus, & non innatus. Et dicitur metus sufficiens, mortis, vel grauis corporis cruciatus, vel qui possit in constantem virum cadere: secundum Petr. de Anchar.

EXCOM-

EXCOMMVNICATIO 40. in cap. grau. de sentent. excommu. in clem. Præsumptores præfatos, qui in locis interdicti suppositis, quemquam de cætero diuina celebrare officia quomodolibet cogere, aut qui modo prædicto ad officia audienda aliquos excommunicationis præsertim, vel interdicti ligatos sententia euocare, seu qui de excommunicati publice, aut interdicti, de ecclesijs, dum in ipsis missarum aguntur solennia, ac à celebrantibus moniti vt exeant prohibere, nec non excommunicatos publice, & interdictos, qui in ipsis ecclesijs nominatim à celebrantibus vt exeant moniti remanere præsumpserint, excommunicationis sententia, à qua per sedem duntaxat Apostolicam possint absolui, sacro approbante concilio innodamus. Et est Papalis, primò contra Dominos temporales cogentes celebrare, & cætera: contra vocantes excommunicatos, vel interdictos ad diuina, voce, campanis, præconizatione, & cætera, prohibentes ne exeant dum missa celebratur particulariter. Alius casus communis est omnibus vtriusque sexus, qui publice sunt excommunicati, vel interdicti, & nominatim moniti à celebrantibus: vt exeant.

EXCOMMVNICATIO 41. in clem. vnica. de sequestra posses. Diffiniuit, vt vna contra possessionem diffinitiva sententia super beneficio apud sedem Apostolicam, duntaxat in peritorio, vel possessorio promulgata, beneficium ipsum à possessore huiusmodi dum tamen triennio pacifice antea possessum ab eo non fuerit, per loci ordinarium apud idoneam personam sequestratur, & ce. Si quis autem sequestrationem huiusmodi impedire, vel fructus sequestratos quomodolibet præsumpserit occupare, excommunicationis sententiam incurrat ipso facto, à qua nisi impedimento prius amoto, & occupatus per eum fructibus restitutus, nullatenus absoluantur. Est Episcopalis.

EXCOMMVNICATIO 42. in capitul. attendentes. de statu monachor. in clem. Si quis visitatores monialium, aut mulierum, quæ vulgò dicuntur canonicæ seculares, in præmissis, seu in aliquo præmissorum impedire præsumpserit, nisi monitus (post impedimentum) resipiscat, ipso facto excommunicationis sententiam se nouerit incursum, priuilegijs, statutis, & consuetudinibus quibuscunque in contrarium non valituris. Est Episcopalis.

EXCOMMVNICATIO 43. in capitul. quicunque de hære. libr. 6. Quicunque hæreticos, credentes, receptatores, vel fautores eorum scienter præsumpserint ecclesiasticæ tradere sepulturæ, vsque ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententia se nouerint subiacere, nec absolutionis beneficium mereantur nisi proprijs manibus extumulēt publice, & proijciant huiusmodi corpora damnatorum, & locus ille perpetuò careat sepultura. Censura hæc est episcopalis, saluis tamen conditionibus in litera positis. Not. quod credentes hæreticis dicuntur illi, qui plus credunt hæreticis quàm ecclesiæ, etiam si nesciunt quid credant hæretici: secundum Cætera. deliberato tamen consensu. Iste canon omnes personas comprehendit, actionem vnam circa quatuor hominum genera punit.

EXCOMMVNICATIO 44. in clem. 1. de sepul. Eos qui propriè temeritatis audacia, defunctorum corpora non sine contemptu clauium ecclesiæ, in cæmeterijs, tempore interdicti, in casibus non concessis à iure, vel excommunicatos publice, vel nominatim, vel manifestos vsurarios, scienter sepelire præsumunt, ipsos excommunicationis sententiæ decernimus subiacere, à qua nullatenus absoluantur, nisi prius ad arbitrium discreti Episcopi, eis, quibus per præmissa fuerit iniuria irrogata, satisfactionem exhibuerint competentem. Est Episcopalis, præmissa satisfactione: vt dicitur in litera. Not. Primò, quod si

q i non

non sepeliant in loco sacro, nō est locus huic poenae. Secundō, per excommunicationem publicē, intellige manifestationem rei, & notitiam publicam, & non secundum fictionem iuris, aut iudicis: secundum Caietanū. Tertiō, tantum sepelientes usurarium publicum, & sciēter, & praeumptuose, incidunt, non autem mandantes vel consulentes: quia poena non sunt extendenda: secundum Caieta. licet aliqui dicant, quod etiam mādantes infra interdictum §. 12.

EXCOMMUNICATIO. 45. in clementi. vñea, de consan. & affini. Eos qui diuino timore postposito, scienter in gradu consanguinitatis, vel affinitatis constitutione canonica, interdictis, aut cum monialibus, contrahere matrimonialiter non ventur, nec non religiosos, moniales, ac clericos in sacris ordinibus constitutos, matrimonium contrahentes, & inter eos scienter eadem celebrantes, ipsos excommunicationis sententia ipso facto decernimus subiacere. Est Episcopalis. Nota, quod ignorantia facti excusat. Item per sponsalia, vel simplicem coitum, non incurritur haec sententia, nisi coitus post sponsalia sequeretur. Si autem ante contractum consanguinitas, vel affinitas erat ignota, postmodum ante copulam fit nota, si simul coeant, sunt excommunicati. debent enim se quam citius separare. Item sacerdos dicens verba, V. G. placet tibi, &c. est excommunicatus non autem si secularis. Item qui contraxerunt, & consummaverunt ignoranter, si in commixtione matrimoniali affectu perseverant, non minus sunt excommunicati, quam si à principio scienter contraxissent: si tamen scienter perseverant, scilicet si adhuc ignorant impedimentum, secundum Caietanū, Dantes auxilium, consilium, &c. ad hoc nō incidunt, quia non veniunt nomine contrahentium, licet mortaliter peccent: neque qui hortatur, ne à tali matrimonio recedat. Facit glossa in ea. clementi. in vers. scienter.

ter. quia clementi. non punit nisi solū contractum, nec is dicitur participare in crimine, pro quo est excommunicatus, qui contraxit.

EXCOMMUNICATIO. 46. in clementi. de deci. capitu. religiosi. ubi excommunicantur omnes religiosi non habentes administrationem, vel officia: habentes verò officia, sunt suspensi ab officijs, si decimas Ecclesijs debitas sibi usurpant, vel appropriant, aut si de animalibus, quae in fraudem ecclesiarum emunt, emptaeque venditoribus, vel alijs ab ipsis tenenda tradunt, seu qui animalibus familiarum, aut pastorum suorum, vel aliorum etiam animalium immiscerunt eorum gregibus, seu qui de teritis quas tradunt alijs, excolendas decimas soluere non permittunt, aut prohibent, si post requisitionem factam ab eis, quorum interest non desisterint, infra mensem vel infra menses non fecerint sufficientem satisfactionem ecclesijs, vel damnis. Haec non extenditur ad animalia, quae ipsi religiosi habuerunt per eos, qui verē se, & sua obtulerunt, qui dicuntur oblati. Nota, quod nomine religiosi hic veniunt etiam feminae. Est episcopalis, satisfactione praemissa.

EXCOMMUNICATIO. 47. in clementi. vltima de poenis. §. vlti. Contra cogentes eligere sepulchram. Sane temerarios violatores constitutionis illius, quae religiosi, & clericis secularibus prohibet, ne aliquos ad vendendum, iurandum, vel fide interposita, seu alias promittendum inducant, ut sepulchras apud eorum ecclesias eligant, vel iam electam ulterius non immutent, similem sententiam poena in ipsa constitutione contenta in suo perdurante robore incurtere volumus ipso facto, ab alio quam à sed. apost. praeterquam in motis articulo nullatenus absolvendos, nullis privilegijs, aut statutis cuiuscunque tenoris existant in contrarium super his valituris. Est Papalis. Nota, quod si quis inducit ad praedicta, tamen

non

non sequitur effectus, non incurrit. si-
militer, si non ex malitia hoc facit. Item
si hortatur, non tamen inducit ad il-
latum, scilicet vouendum, iurandum,
vel promittendum, promissione nu-
da, vel fide allata, non incidit. Quæ
autem pœnæ sequantur contrafacien-
tes, si sepehant defuncta corpora con-
tra dictam constitutionem, vide in ca-
pitul. plerique. de pac. & de sepulch. ea.
ex parte. elect. primo. & capit. verò. de
sepulch. in 6.

EXCOMMUNICATIO 48.
in capitul. super Speculat. ne clerici. vel
mona. contra religiosas personas de
claustris exeuntes ad audiendum leges
(scilicet ciuiles) vel physicam (id est,
medicinam) Alexan. prædecessor no-
ster olim statuit in concilio Turonen.
ut nisi infra duorum mēsum spatium
reuerterentur ad claustrum, sint excom-
municati, & ab omnibus euentur, &
in nulla causa, si patrocinium præsta-
re voluerint, audiantur. Reuerſi au-
tem in choro, mensa, capitulo, & cæ-
teris locis, vitam fraterne existent, &
nisi forte ex misericordia sedis Aposto-
licæ spem promotionis amittant.
Verum quoniam nonnulli ex talibus
propter quorundam opiniones diuer-
sas excommunicationis aliquid assumebant,
nos volentes de cætero, ut excommu-
nicationis sententiam incurrant ipso
facto, districte præcipiendo manda-
mus, quatenus tam à diocesanis & ca-
pitulis ipsorum, quam à cæteris episco-
pis, in quorum diocesis huiusmo-
di student tales excommunicati, &
prædictis pœnis obnoxij, publice nun-
tiantur. Ad archidiaconos, plebanos,
decanos, præpositos, cantores, & alios
clericos personatus habentes, nec
non presbyteros, nisi ab his infra spa-
tium præscriptum destiterint, hoc
extendi volumus, & appellatione
postposita firmiter observari. Est epi-
scopalis. Not quod si audiant in clau-
stro huiusmodi, vel extra, dummo-
do reuertantur quotidie ad clau-
strum, non incurrit: & includuntur
omnes professi quoquo modo, & om-
nes sacerdotes, & omnes in dignita-

te constituti, siue curati, siue non cu-
rati, & qui stallum honorificum ha-
bent in Ecclesia, etiam sine iurisdi-
ctione, ut sunt cantores, secundum
Caietanum.

EXCOMMUNICATIO 49.
in clementi. religiosi. de privileg. Re-
ligiosi, qui clericis, aut laicis sacra-
mentum vñtionis extemæ, vel Eu-
charistie ministrare, vel matrimo-
nium solemnizare, non habita super
his parochialis presbyteri licentia,
aut quemque excommunicationem à
canone (præterquam in casibus à iu-
re expressis, vel per privilegia sedis
Apostolicæ concessis, eisdem, vel à sen-
tentijs per statuta provinciales, aut sy-
nodalia promulgatis, seu si à culpa,
& pœna absolueret quemquam præ-
sumptum) excommunicationis sen-
tentiam incurrant ipso facto, à sede
Apostolica duntaxat absolventi. No-
ta, quod si quis ex ignorantia, vel ra-
ti habitatione faceret prædicta, non in-
cidit, quia non præsumit. Item si re-
ligiosus alicui religiosum exemplum
communicet, non incurrit, quia in
canone mentio fit tantum de cleri-
cis, & laicis: & per hoc non fit iniu-
ria parochiano presbytero, in cuius fa-
uorem hic canon est editus, etiam quod
sint alterius religionis: licet Archi-
episcopus Florentinus videatur te-
nere oppositum, tertia parte, titulo
vigesimo quinto, capitulo quinquag-
esimo quarto. tamen hoc magis est
conforme textui, quia nomen cleri-
corum in materia odiosa, ut hic, non
veniunt religiosi, ut notat Panormita.
in rubrica, de vita & honestate cleri-
corum. In articulo tamen necessita-
tis, quando non est alius, qui mini-
stret, & non potest haberi licentia, cō-
muni tenetur, quod ista pœna lo-
cum non habet, secundum Innocent.
& Hosti. in capitul. omnis. de poenit.
& remiss. & per e. quod in te. de po-
enit. & remiss. licet Arc. Flor. ubi
supra, dicat, quod non debent mini-
strare. Primum tamen verius. Secun-
dum, tutius. Nota, quod qui absoluit
excommunicatum ab homine siue

EXCOMMUNICATIO.

fit papa, siue alius, nō incidit: quia hic non est excommunicatus à canone: nā canonis nomine intelligitur proprie, quod à papa promulgatur, & de maiori tantum excommunicatione intelligitur. Est Papalis.

EXCOMMUNICATIO 50. in capitul. cupientes. de pœnis cleri. Religiosos qui aliqua, vt audientes à decimarum ecclesijs debitum solutione retrahant, in suis sermonibus, vel alibi proferre præsumunt, excommunicationis sententię subiacere decernimus ipso facto. Est episcopalis. Nota, quod si desit intentio retrahendi à dicta solutione, licet verba proferat religiosus, non incurrit hanc pœnam. Item tantum religiosi ligantur proferentes: verba quomodocunque, siue in prædicationibus, siue aliter, & facit præsumptuosè cum malitia, & intentione.

EXCOMMUNICATIO 51. in clemen. cupientes. de pœnitent. Religiosi qui scienter postposuerunt consentientibus conscientiam facere de soluendis decimis Ecclesijs debitis, ab officio prædicationis tandiu maneant ipso facto suspensi, donec consentientibus ipsis, si hoc ipsum eis dicendi commodè facultatem habuerint, conscientiam fecerint, excommunicationis incursum sententiam ipso facto, si prædicare præsumpserint, prædicta negligentia (vt præmittitur) non purgata. Ad religiosos tamen monasteriorum, vel ecclesiarum, decimas percipientes volumus extendi. Est episcopalis. Nota, quod ligat tantum confessores religiosos prædicantes: quia si non prædicent, non est locus huic pœnæ, secundum Caietanum. Item intelligitur quod negligant requisiti, quod sic non requirantur, non possunt incurrere. Tempus verò quo debent requiri, est determinatum, videlicet, prima, quarta, & vltima dominica quadragesimæ, dies Ascensionis, Penthecostes, Natiuitatis Domini, Ioannis Baptistæ, Assumptionis beatæ Mariæ, & Natiuitatis eius, extra hoc tempus si re-

quirantur, & negligent, non incurrunr. Vide tamen bene illam decretalem totum.

EXCOMMUNICATIO 52. in clemen. i. de senten. excommu. Circa interdictorum obseruantiam generalium, auctoritate sedis Apostol. vel à locorum ordinarijs positorum, de fratrum nostrorum consilio distictè præcipiendo mādamus, quatenus religiosi quicunque tam exempti, quam non exempti, cuiuscunque ordinis, vel conditionis existant, cum cathedrali, vel matricum, seu parochiali loci ecclesiam, illa viderint, vel sciuerint obseruare, non obstantibus quibuscunque appellationibus antea etiam ad eandem, vel alium, seu alios interiectis, & alijs obiectionibus quibuscunque, absque dolo, & fraude, cum moderatione tamè decretalis, Alma. inuiolabiliter ea obseruent: alioquin non obseruantes, excommunicationis sententiæ hoc ipso volumus subiacere. Quod etiam in interdictis, & in cessationibus à diuinis iudiciis per prouincialium conciliorum statuta, vel ipsorum auctoritate, volumus obseruari. Est episcopalis. Ligat etiam quod interdictum sit nullum, si interdictum sit verum & matric Ecclesia non seruat, debent tamen religiosi seruare, quando sciunt id seruandum. Leo tamen X. concessit congregationi Lombardiæ fratrum prædicatorum, quod quando matric Ecclesia non seruat, etiam quod sit verum interdictum, quod nec dicti fratres teneantur seruare. Nota, quod si matric Ecclesia seruat, quia ipsa specialiter est interdicta, non est locus huic pœnæ religiosi. Item ecclesiam matricem secundum Panormitanum, & Ioan. Andr. vocamus baptismalem, vel loci maiorem. Quod si in aliquo loco non est Ecclesia cathedralis, sed plures matricæ, si omnes seruant, est locus huic pœnæ non seruantibus. Secus quando vna seruat, alia non.

EXCOMMUNICATIO 53. in cap. periculosa. in. 6. ne cler. vel mo.

vt

Vt periculosa religiosis vagandi materia subtrahatur, distinctius inhibemus, ne de cetero aliquis quancumque religionem tacite, vel expresse professus in scholis, vel alibi temere habitum suae religionis dimittat, nec accedat ad quavis studia literarum (etiam theologiae, vel iuris canonici) nisi à suo prelato, cum consilio sui conventus, vel maioris partis eiusdem, sibi eundi studium licentia primitus sit concessa. Si quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis sententiam ipso facto incurrat. Doctores quoque, siue magistri, qui religiosos habitu suo dimisso, leges, vel physicam, (id est, leges civiles, vel medicinam) audientes scienter docere, aut in scholis suis praesumpserint tenere, simili eo ipso sint sententia inodati. Est episcopalis. Not. quod dimittens habitum, vel occultans ex aliqua licita causa, non incidit. Si autem sine causa dimittit, vel occultat habitum, & incidit taliter, quod non cognoscatur religiosus ab his, cum quibus conuersatur, incidit, secundum Caietanum: quia sic non aufertur materia vagandi, ob quam factus est iste canon. Et quia formaliter dicitur dimittere habitum, & si non materialiter: licet aliqui canonistae teneant, quod occultando non incidit, quia poena non est extendenda ultra literam. tu tamen tene primum, quia hoc in ratione litterae includitur. Item si dimittat suum habitum, & assumat habitum alterius religionis sine causa, incidit, nisi ad aliam religionem transendo. Itē doctores huiusmodi tenentes tales religiosos, duplici iure sunt excommunicati. Primo per istum canonem. Secundo quia participant cum excommunicato in crimine criminoso, siue damnato: quod si dicti religiosi nolent eire, violenter possunt expelli si ne metu excommunicationis. Not. etiam quod religiosus non incurrit audiendo, nisi habitu dimisso, secundum Caietana.

EXCOMMUNICATIO 54.
in clement. 1. de sta. mon. Hoc edito

perpetuo prohibemus, ne monachi, aut regulares canonici, administrationem aliquam non habentes, ad curias Principum absque speciali licentia Praelatorum suorum se conferant: quod si ut damnum aliquod inferant suis praelatis, ut monasterio, se conferre praesumpserint, excommunicationis sententiam eos incurere volumus ipso facto. Praelatis eorum nihilominus distincte iniungentes, ut ipsos à curiarum praedictarum accessu, & alijs quibuscunque vagationibus, & discursu diligenter compescere, ac super hoc non parentes eiusdem seuerè corrigere non omittant. Est episcopalis. Siue ergo tales intrent cum licentia praelati, siue non, dummodò intendunt damnum (ut praefertur) incurrunt sententiam, siue sequatur damnum intentum, siue non, secundum Caietanum.

Quid si habentes administrationem animo damnificandi intrent? Tabul. ibi, credit quod incurrant: quia videntur esse duae prohibitiones, una ne intrent sine licentia, & huic non apponitur sententia, alia ne intrent animo damnificandi, siue habeant administrationem, siue non, siue licentiam, siue non, & huic ponitur sententia excommunicationis. cōcordat Caietanus.

EXCOMMUNICATIO 55.
in clementina. 2. de statu monachor. Praefata quoque sententia monachos, infra septa monasterij sine licentia Abbatum suorum arma tenentes, decernimus subiacere (siue sint inuasiva, siue defensiva). Est episcopalis. Monachos quoscunque includit, siue albos, siue nigros. Item si teneant formaliter, scilicet malo animo, & nolunt Abbatem scire. Secus autem si materialiter tantum, siue malo animo, vel ex ignorantia huius canonis, vel quia credunt Abbatem contentum, &c. vel quando accipiunt ut exeant extra claustrum, tunc non incidunt, & solus ligat monachos, nō autem alios religiosos, qui monachi nō sunt.

q 5 Ex-

EXCOMMUNICATIO.

EXCOMMUNICATIO 56.
in capitu. quoniam in plerisque. de of-
fic. ordinarijs contra eos, qui usurpant
praefatum in ciuitate, vel diocesi,
ubi est alius Episcopus, propter di-
uersitatem linguarum. Sed quoniam
canone isto parum, vel nihil videtur
seruari: quia sed apost. prouidet, ideo
non me ultra extendo. Est Episco-
palis.

EXCOMMUNICATIO 57.
in cap. eos. de senten. excomm. libro 6.
Eos, qui a sententia canonis, vel homi-
nis, cum ad illum, a quo alias de iure
fuerant absoluendi, nequiverunt pro-
pter imminuentem mortis articulum,
aut aliud impedimentum legitimum
pro absolutionis beneficio habere re-
cursum, ab alio absoluuntur, si cessan-
te postea periculo, vel impedimento
huiusmodi, se illi, a quo his cessantibus
absoluti debebant, quam cito commo-
de poterunt, contempserint praesenta-
re mandatum ipsius super illis, pro qui-
bus excommunicati, erant humiliter
recepturi, prout iustitia suadebit, de-
cernimus in eadem sententiam reci-
dere ipso iure. Idem statuimus de his,
quibus cum a sede Apostol. vel legato
ipsius absolutionis beneficium a qui-
busuis sententijs consequuntur, iniun-
gitur, ut ordinariis suorum, vel alio-
rum quorumlibet suscepturi poeni-
tentiam, ab eisdem se conspectibus re-
praesentent, & passis iniuriam, seu his,
quibus propter hoc ligati existunt, &
satisfactionem exhibeant competentem,
si hac cum primum poterunt, non cu-
rauerint adimplere. Est Episcopalis,
vel Papalis: secundum quod erat illa,
a qua fuerat absolutus. Not. quod
si non praesentat se corporaliter, sed vel
per procuratorem, vel per scripturam,
non videtur incidere in canonem: quia
non contrafacit illi: secundum Caie-
tanum. Not. secundo, quod si impe-
dimentum est perpetuum, non habet
locum ista poena: quia cessare non po-
test: quae autem sunt legitima impedi-
menta, vide Tab. absolutio. 1. & 2. §.
1. §. & §. excommunicatio. §. casu. 40.
§. 3.

EXCOMMUNICATIO 58.
in extrauaganti Bonif. VIII. de sepul.
quae incipit, Detestanda: Si defuncti
executor, vel executores, aut fami-
liares eius, seu quouis alij cuiuscun-
que gradus fuerint, aliquid contra
nostri statuti, & ordinationis teno-
rem praesumpserint attentare, defun-
ctorum corpora sic inhumaniter, &
crudeliter pertractando, vel facien-
do pertractari, excommunicationis
sententiam quam ex nunc in ipsos
proferimus, ipso facto se nouerint in-
cursuros a qua, nisi per appell. se, pra-
terquam in mortis articulo possint
absolutionis beneficium obtinere. Et
nihilominus ille, cuius corpus sic in-
humanè tractatum fuerit, ecclesia-
stica careat sepultura. Est Papalis.
Hae non ligat, nisi mortuus sit in lo-
co ubi cultus fidei viger, & si exen-
terant, incidunt in frusta, elixant, ex-
cutiunt carnes ab ossibus, & cum ani-
mi praesumptione contra huiusmodi
statutum, ad hunc finem, ut huiusmo-
di corpora transferuntur ad alia lo-
ca. Si autem alia de causa fieret, non
haberetur locum excommunicatio, ut si
fieret propter vindictam, vel chirur-
giam, vel anatomiam, vel ut corpora
minus forteant, vel huiusmodi, secun-
dum Caiet.

EXCOMMUNICATIO 59.
in extrauaganti Pauli II. in qua ex-
communicantur omnes quacunque
dignitate praefulgeant: qui quomo-
dolibet dando, vel recipiendo simo-
niam commiserint: aut qui fuerint
mediatores, ut ipsa fiat in ordine, vel
beneficio tantum. Vnde omnes si-
moniaci in ordine, aut beneficio, si-
ue in curia, siue extra, sunt ipso facto
excommunicati. Aliae extrauagan-
tes fuerint circa hoc factae: sed quia
sunt reuocatae, ideo transco. Et sic
non inuenitur in iure excommuni-
catio contra simoniacos, nisi in or-
dine, & beneficio. Ad idem est Six-
tus in extrauagante, quae incipit: Et
si dominici Gracis. Et vult quod sit
Papalis absolutio. Caeterae extraua-
gantes, ut illa Marti. Damnable &
Eugen.

Eugen. detestabile, sunt omnes abrogata per non usum, videlicet quod scientes in curia aliquem commisisse simoniam reuelant, & cetera. Papa namque scit, quod non seruetur, & tolerat, & illa Bonif. in qua statuitur, quod qui facit, vel recipit prouisionem de aliqua re recuperanda, pro gratia impetranda, vel iustitia consequenda in Curia Romana est excommunicatus, & ext. est reuocata, secundum Ioann. Calde. & Ioan. de Mig. in lectura super capitu. nemo. de simo. Et Petrus de palad. dicit, quod Clem. V. reuocauit. Appellatione autem beneficij hic veniunt etiam praelationes, ut prioratus in ordine mendicantium, & officia pastoralia, & guardianatus, & similia quouis nomine vocentur, quamuis non computentur inter ecclesiastica beneficia, secundum Caieta.

EXCOMMVNICATIO 60. in extrauaganti Urbani V. Sancte, ne in vinea Domini, & cetera. Contra singulares personas, tam viros, quam mulieres, quocunque nomine censeantur, qui tam a maribus, quam a feminis religionem ingredi volentibus, si ante, vel post ex pacto presumunt dare, vel recipere quoscunque pastus, prandia, cenas, pecunias, localia, aut res alias ad ecclesiasticum usum, seu aliam deputatas, vel deputandas, a qua excommunicatione circa Papam absolui non possunt, nisi in mortis articulo. Et si collegium est, suspensioni subiaceat. Not. quod si pactum non interueniat, licet sit mala intentio, aliquid habendi faciendo, non habet locum iste canon. Item si aliquid peratur, non contra alia edita circa hoc, non incurritur. Item si peratur aliquid secundum laudabiles consuetudines, non incurritur: quia non presumitur contra hoc ius. Vnde moniales petentes dari solitas dotes, lectisteria, vestes, & huiusmodi, instantes, ut parentes faciant sicut alij, etiam quod monasterium non egeat, non incurrit sententiam, cum ibi non incurrat pactum. Sed

instantia faciendi sicut faciunt alij. Si autem monasterium eget, possunt pacisci ut portet secum. Vnde possit sustentari, quoniam ius naturae hoc requirit. Hec secundum Caietanum ibi.

EXCOMMVNICATIO 61. in extrauaganti Martini V. Viam ambitionis, & ce. In futurum nullus ex professoribus alicuius ex ordinibus mendicantium quorumcunque in aliquem monasticum ordinem tam S. Benedicti, quam Cistercien. Camadul. vallis vmbrosae, canonicorum regularium Sancti Augustini, vel aliorum monasticorum ordinum, Carthusie, duntaxat excepto, possit, aut debeat per quemcunque recipi, vel admitti virtute alicuius licentie, vel indulti, absque sedis apostolicae licentia speciali sub dictis penis (scilicet excommunicationis latae sententiae, reuerentiae Patris) quas ubi recipientes, quam recepti ipso facto incurrant, & nihilominus secus facta non teneant ipso iure, est Palis.

EXCOMMVNICATIO 62. in extrauaganti Pauli II. Ambitionis, & cetera. Omnium rerum, & bonorum ecclesiasticorum alienationem, omneque pactum, per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, locationem, & conductionem ultra triennium, necnon infeudationem, vel contractum emphyteoticum (praequam in casibus a iure permisis, aut de rebus, & bonis in emphyteosim ab antiquo concedi solitis, cum ecclesiasticum evidenti utilitate, ac de fructibus, & bonis, quae seruando seruare non possunt pro instantis temporis exigentia) ac perpetuo valitura constitutione praesenti fieri prohibemus. Si quis autem contra huius nostrae prohibitionis seriem, de bonis, eisdem quicquid alienare praesumpserit, alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio, & infeudatio huiusmodi nullius sit momenti: & tam qui alienat, quam is, qui alienatas res, & bona praedicta receperit,

perit, sententiam excommunicationis incurrat. Et est episcopalis. Not. quod in locis ubi aliter habet consuetudo, vel decretalis, hac non acceptata, non ligatur; autem est recepta quod ad aliquid, & quod ad aliquid non, quod ad receptum tenet, quod ad non receptum non tenet: quia nisi consensu utentium lex fuerit firmata, pro non lege habetur, secundum Ca. ubi Totus iste cano recitatur a Sil. in fine suae summe, de verbo ad verbum.

EXCOMMUNICATIO 63. in extrauaganti Bened. II. Quia nonnulli, &c. ubi excommunicantur illi qui literas Papae impugnant, hac occasione, quia ante coronationem sua potest officium suum exercere, ut in capitulo in nomine domini. 3. distinct. Hanc excommunicationem ponit Arch. Florent. 3. parte. titulus. 24. cap. 68. videas si placet.

EXCOMMUNICATIO 64. in extrauaganti Alexand. 4. Ex alto, & ce. Contra eos, qui libellos famosos, cantilenas, aut rithmos faciunt, detinent, vel publicant, in infamiam status ordinis praedicatorum, vel minorum. Item contra praedicantes, docentes, vel defensantes, quod praefatorum ordinum fratres, non sunt in statu perfectionis, vel quod non licet eis de elemosynis viuere, aut quod non possunt praedicare, siue confessiones audire de licentia Rom. Pon. seu aliorum praefatorum ordinariorum sine consensu curatorum, a quo non possunt absolui, nisi praesentent se, sed apostolus. Item contra eos, qui faciunt violentiam damnablem in locis praedicatorum ordinum, & non possunt absolui, nisi a Papa, vel conseruatoribus praedictorum ordinum. Item ex privilegio Boni. IX. Sacrae religionis, &c. Idem habetur, in quo etiam excommunicantur impediens eosdem fratres, ne possint in suis ecclesijs celebrare, recipere elemosynas, vel praedicare.

EXCOMMUNICATIO 65. in bulla ordinis praedicatorum contra intrantes monasteria monialium or-

dinis praedicatorum in casu non concessio a constitutionibus earum, vel sine licentia magistri ordinis, vel alterius ab ipso magistro habetis super hoc potestatem, sunt ipso facto excommunicati, a qua excommunicatione nisi in mortis articulo, citra Papam, vel magistrum ordinis, possunt absolui minime. Intrantes autem monasteria Sanct. Clarae, seu monialium ordinis minorum in casibus non concessis in regula ipsarum, vel sine licentia eorum, qui dare possunt, ipso facto sunt excommunicati, & Papae, vel earum generali reseruatur.

EXCOMMUNICATIO 66. in privilegio Bonifa. Virtute, &c. contra omnes, qui in monasterio, vel ecclesijs suis detinent apostatas ordinis praedicatorum, nisi eos eiecerint, postquam eis per fratres praedicatores, ne deinceps fuerit denuntiatur.

EXCOMMUNICATIO 67. Clemetis ad minores. Quos nos, &c. Contra fratres minores, qui praesumunt recipere ad habitum fratres ordinis praedicatorum professos, sine licentia summi Pon. faciente expressam de huiusmodi indulto mentionem, vel nisi prius suorum priorum licentia fuerit petita, & obtenta. Idem haeremitis, Alexand. ad haeremitas. Velstrati. & ce.

EXCOMMUNICATIO 68. Alex. Ex alto, & ce. contra rectores artistarum, & scholarium, & magistrorum studij Parisiensis. qui publice vel occulte fratres praedicatores, vel minores, a consortio vniuersitatis Parisiensis excludere moluntur, ipso facto sunt excommunicati, nec possunt absolui, nisi personaliter sed. apo. se praesentent.

EXCOMMUNICATIO 69. quae est in libro poenitentiario (ut refert Archid. Flor. 3. par. tit. 5. c. 30. contra accedentes ad sepulchrum Domini, etiam causa deuotionis, sine licentia Papae, cui absolutio reseruatur, vel summo poenitentiario.

EXCOMMUNICATIO 70. Sixti. Et si dominici. contra conspiran-

tes in personam, aut statum Ro. Pon. seu cuiusvis offensa, inobediencie, aut rebellionis eiusdem Papæ, & dictæ sedis, & est Papalis. Item contra prohibentes deuolutionem causarum ad curiam Romæ, & est Papalis, & confirmata per Inno. vltimum. Item violantes interdictionem ab apostolica sede positam, & est Papalis.

EXCOMMUNICATIO 71. in extrauaganti Sixti III. Graue nimis, &c. cōtra oēs cuiuscunque status sint gradus, & conditionis, qui de cætero ausu temerario præsumpserint in suis sermonibus ad populum, seu aliis quomodo libet affirmare, q. tenentes b. Virg. Mar. cōceptam esse in peccato originali in sua conceptione, polluantur labe hæresis, vel mortalis peccati, neque tenere libros, vel legere, aut habere pro veris hoc tenentes. Similiq. sententia etiam ligantur, qui ausu fuerint asserere tenentes contrariam opinionem, scilicet q. sit concepta sine originali peccato, incurrat hæresim, vel peccatum mortale. Et est Papalis. Si quis autem huiusmodi assereret simpliciter sine temeritate, vel ignoratè, non ligaretur: quia non ausu temerario hoc facit.

EXCOMMUNICATIO 72. in extrauaganti Ioan. XXII. Super gētes, &c. cōtra quoscunque impediētes præsumptuose legatos, seu nuntios apostolicos, ne recipiantur, & faciāt ea, ad quæ missi sunt, eo ipso sunt excommunicati. Est episcopalis quantum ad hunc canonem.

EXCOMMUNICATIO 73. Pauli II. in extrauaganti. Munera, &c. in qua excommunicantur omnes officiales, & ministri Papæ, etiam si Pontificali fulgeant dignitate, præter Cardinales, qui in terris ecclesiæ exercent officium quodcunque, & accipiunt munera quæcunque præter comestibilia, & potabilia, quæ in biduo, id est, duobus diebus cōsumi possunt, & similiter dantes, & est Papalis, & tenentur illud, quod acceperunt, restituere. Nam contra prohibitionem accepta sunt.

EXCOMMUNICATIO 74. Leonis X. in consilio Lateranen. circa montem pietatis, ubi dicitur: Declaramus, & dissuimus montes pietatis per res pub. institutos, & autoritate sed. apostol. hætenus approbatos, & confirmatos, in quibus pro eorum impensis, & idēitate aliquid moderatū ad solas ministrorū impensas, & aliarū rerum ad illorum cōseruationem pertinentium pro eorum idēitate duntaxat, ultra sortem, absque lucto eorundem montū recipere, nec speciem mali præferre, neque peccandi incentiuum præstare, neque vllō pacto improbari. Quinimō meritum esse, ac laudari, & probari debere tale mutuum minime vluratum putare, licetque illorum pietatem & misericordiam populis prædicare, etiam cum indulgentijs. Multo tamen perfectius, multoque sanctius fore, si omnino tales montes gratuiti essent, &c. Qui cōtra huius formam prædicare, seu disputare verbo, vel scriptis ausus fuerit, excommunicationis pœnam latæ sententiæ (priuilegio nō obstante) incurere volumus.

EXCOMMUNICATIO 75. eiusdem Leonis ibidem. Excommunicantur imptinentes, vel imprimi facientes libros, nisi per diocesanos, & inquisitorem videantur, & approbentur. Quomodo autē hæc, & quædam aliq. ligent, dicam immeditatē in excommunicatione 76. Item excommunicantur omnes, qui vota in cōsistorio data, & quæcunque ibi gesta, aut dicta, quæ in odium, aut præiudiciū, aut scandalum alicuius redundare possent, verbo, vel scripto, vel quouis alio modo reuelant, & omnes non tenentes silentium de quacunque re, de qua specialiter, & expressè Romanus Pontifex dixerit esse silendum, & sunt omnes Papales.

EXCOMMUNICATIO 76. contra omnes, qui in suis prædicationibus ad populum miracula falsa, aut incerta, vel prophetias, quæ ex sacra scriptura non constant, prædicare, seu Episcopus, aut suis superiori-

bus

EXCOMMUNICATIO.

bus (scilicet ecclesie praelatis) detrachere aut fuerint, ultra poenas contra tales a iure statutas, excommunicationis etiam sententiam, a qua non nisi a Romano Pontifice, praeterquam in mortis articulo absolui possint, eos incurrere volumus. Multae aliae sunt excommunicationes particulares, ut illa de assensibus Christum non conceptum in utero Mariæ, & non natum per genitalia, &c. quae non ita manifeste sunt, de quibus dicam. Pro notitia dictatum immunitate excommunicationum, notandum quod excommunicationem tria genera inveniuntur: quaedam sunt notae, non tamen sunt consensu videntium approbatæ, quales sunt omnes contra non reuelantes simoniam, & contra dantes pro habenda gratia, vel iustitia in curia Romana, de quibus supra est dictum, Excommunicatione 60. Aliæ sunt communiter ignotae, quales sunt multae, quae dicuntur Ioan. XXII. quae non possunt consensu videntium approbatæ esse, ex quo ut ignotae, aut incertae fuerunt. Et hæc duo genera non ligant: quia sunt infirmæ, & abrogatae. Aliæ sunt notae quidem, sed novae: ut sunt, quae sub Iulio II. & Leone X. in concilio Lateranensi factae sunt, de quibus nescitur an ligent. & dicit Caietanus ibi, quod est ambiguus, & eas praesumere glossare, est ibi veritum, sub poena excommunicationis lata. Vna est contra Cardinales reuelantes, ut supra. Secunda contra impressores librorum. Tertia contra praedicantes miracula, &c. ut supra. hæc secundum Caietanum ibi. Si tantus homo eas ambiguas habet, neque ego ausum eas ligare, asserere.

EXCOMMUNICATIO 77. in cap. pro humani. in 6. de homicidio. Statuimus, ut quicumque Princeps, praelatus, seu quavis alia persona ecclesiastica, secularisue, quempiam Christianorum per Assassinos interfecerit, vel interfici mandaue-rit, quamvis mors fortitan ex hoc non sequatur, aut eos receptauerit, defen-

derit, vel occultauerit, excommuni- cationis sententiam, & depositionis a dignitate, ordine, honore, officio, & beneficio ipso facto incurrant. Est Episcopalis. Assassini erant quodam genus hominum infidelium, quod genus hodie ignotum est, supra, Assas- linus.

EXCOMMUNICATIO 78. in concilio Lateranensi. de rapr. capitu. excommunicatione. Illi qui Chri- stianos naufragium patientes spoliant rebus suis, nisi ablata reddiderint, ex- communicationi noventur se subiacere. Est Episcopalis. Qui autem capiunt, vel spoliant infideles ex iusta causa navigantes, debent excommu- nicari. Tamen hodie isti piratae ex- communicantur in processu curiae, supra, Excommunicatio 13. Nota, quod si statim non restituant, etiam non precedente monitione, sunt ex- communicati, quia determinatio tem- poris, quod ad statim restituendum ip- so iure est determinata, secundum Ca- ieta. ibi. Item aduertendum est, quod non obstant leges, vel statuta aliquarum terrarum determinantia, quod bona naufragantium sint capientium, quia non essent leges, sed corruptelae contra iustitiam.

EXCOMMUNICATIO 79. in cle. 1. de vsur. Quicumque commu- nitatum potestates, capitanei, recto- res, consules, iudices, consiliarii, aut alij quicumque officiales, statuta hu- iusmodi de cetero facere, scribere, di- ctare, aut quod solvantur vsuræ, vel quod cum solum repetuntur, non res- tituantur plenè ac liberè, scienter iudicare praesumpserint, sententiam excommunicationis incurrant. Ean- dem etiam sententiam incursum, nisi statuta huiusmodi hactenus edita de libris communitatum ipsarum (si su- per hoc potestatem habuerint) infra tres menses deleuerint, aut si ipsa sta- tuta, vel consuetudines, officium co- rum habentes quoquo modo presum- pserint observare. Est Episcopalis. Alij autem a praedictis seruantes talia statuta, & communitates, non incurrunt in

in hunc canonem, quia solos officiales exprimit. Item scribentes predicta, si non sunt officiales, non incidunt, secundum Paul. nec scribens sententiam statuto conformem, etiam quod sit officialis, nisi in sententia statuti re-
nor poneretur, tunc enim forte ligaretur hac censura.

EXCOMMUNICATIO. 80. in c. vsurarij. de vs. lib. 6. Hac perpetua constitutione sancimus, ut nec collegiū nec alia vniuersitas, vel singulatis persona cuiuscunq; sit dignitatis, conditionis, aut status alienigenas, & alijs non oriundos de terris ipsorū, publice fornecem pecuniam exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris suis conducere, vel conductas habere, aut alias habitare permittunt, sed huiusmodi vsurarios manifestos, omnes infra tres menses de terris suis expellat, nunquam tales de cetero admittant. Nemo illis ad fœnus exercendum domos locet, vel sub alio quocunque titulo concedat. Qui verò cōtrafecerint, si persone fuerint ecclesiastica, patriarcha, episcopi, archiepiscopi, suspensionis: minores verò persone singulares, excommunicationis: si autem collegiū, seu alia vniuersitas, interdicti sententiam ipso facto incurrunt incursum, quam si per mensem animo sustinuerint indurato, tetra ipsorum quandiu in eis iidem vsurarij cōmorantur, ex tunc ecclesiastico subiaceant interdicto. Ceterum si laici fuerint per suos ordinarios omni cessante priuilegio, per censuram ecclesiasticā compellantur. Est Episcopalis. Not. quatuor casus, in quibus incurritur. Primò, permittere tales conducere domos, & cetera, ad exercendum vsuram, alijs non secundò, non expellere tales, &c. Tertio, locare talib; ad hoc fœnus exercendum, alijs non. Quartò, alio quouis titulo cōcedere domos, vel vendendo, vel impignorando, vel donando, & huiusmodi ad hoc. Itē per alienigenas nō cōprehenduntur oēs alibi geniti, secundū Caie ibi, sed illi, qui neque ipsi, neque patres eorū sunt in illa terra geniti. Item in primo & secundo ca-

su intelligūtur clerici habētes aliquod dominium: in tertio verò & quarto, de quolibet minore Episcopo, ut patet infra, vsura. 6. 53. de iudeis iste canon non intelligit.

EXCOMMUNICATIO 81. in cap. vbi periculū. in 6. de elect. vbi excommunicātur omnes domini, rectores officiales illius ciuitatis, in qua Rom. Pontif. electio est celebranda, si non seruant diligenter, quā seruanda sunt (maximè prout Clemens VI. modificauit) & si committant in his, vel circa ea. Et credo quod sit attendendus vsus, qui longus est, & non reprehenditur ab electis Pontificibus. Est Episcopalis.

EXCOMMUNICATIO 82. in c. vbi periculum. de elect. in 6. contra omnes, qui mittunt scripturam, vel nuntiū, vel secretē loquuntur Cardinalibus, vel alicui eorum de existentibus in conclauī pro electione Papæ. Qui autem sunt intūs, possunt loqui ad inuicem secretē. De missione litterarum quidam intelligunt secretē tantum: quidam quoquo modo fiat, esse locum huic canonī asserunt. Est Episcopalis.

EXCOMMUNICATIO 83. in c. 1. lib. 6. de excess. praela. transgressores constitutionis, quā religiosi mendicantibus prohibet ad habitandum domos, vel loca quacunque de nouo recipere, seu hactenus recepta mutare, vel ea transferre in alios vsus cuiusuis alienationis, titulo quocunque excommunicationis sententiā decernimus subiacere. Not. quod non prohibetur restauratio destructorum locorum, qui non nouo iure acquiruntur, neque augmentatio loci iam habiti. Item loca ante hanc constitutionem, non possunt dimitti sine excommunicatione, quæ autem sunt accepta post bene possunt dimitti: quia dicit hactenus recepta. Item not. quod hīc per domos nō intelliguntur, quæ fratres aliquando accipiunt pro hospitio, vel ad luellum, neque de habitantibus in deserto solitariē. Est Episcopalis.

Ex

EXCOMMUNICATIO 84.

in cap. mulieres. in 6. de iudic. Contra fingentes fraudulenter casum, per quē iudex ad aliquam mulierem pro testimonio mittat, vel vadat personali- ter: fictor ergo, vel fraudator senten- tiam excommunicationis incurrit ip- so facto. Not. quod si non sequitur ef- fectus, quod vadat, non est locus huic pœnz. Etiam intelligitur de iudice lai- co: secundum Ioan. Andr. mittere au- tem ad mulieres pro testimonio, in hoc canone superius est concessum. Intelligitur etiam siue iudex sit fictor, siue alius, fictor enim hūc excommu- nicatur, quia si iudex vadat sine mali- tia, & simpliciter ignorans fictorem, non incidit. Archidiacon. Florentinus in tertia parte, titul. 25. cap. 41. intelli- git, quod incidit siue vadat, siue mit- tat, dicens quod intentio legis est vi- tate nefanda, quæ interdum per nun- tium melius procuratur, sed quia cō- stitutio est pœnalis, melius est ut intel- ligatur tantum si personaliter vadat, cui videtur consentire Caieta. ibi. est Episcopalis.

EXCOMMUNICATIO 85.

in 6. de offic. dele. c. Hac cōstitutione decernimus, ut si cōseruatores de alijs, quā manifestis iniurijs, & violentijs scienter se intromiserint, seu ad alia, quæ iudicialē indagationē (id est in- quisitionem) exigūt, suam extenderint potestatem, eo ipso per vnum annum ab officio sint suspensi: pars verò, quæ hoc fieri procurabit, sententiam excō- municationis incurrat, à qua nō possit absolui, nisi ei, quæ sic fatigauit inde- bitē, primò satisfaciatur integraliter de expensis. Est Episcopalis præmissa satis- factione. Not. quod ligat tantum par- tem hoc procurantem: ideo si aliquis, qui non esset pars, hoc procuraret, nō incideret. Item si cōseruator daretur ad tutelam, non solum de manifestis, sed etiam de alijs posset se intromit- tere, ut communiter fit hodie: secun- dum Pet. de pal. & non habet locum hæc sententia. Item incurritur, quan- do sequitur effectus, pro quo sit satis- faciendum.

EXCOMMUNICATIO 86.

in capitul. clericis. ne cle. vel monach. Inhibemus sub interminatione ana- thematis, ne quis Sacerdos officium habeat vicecomitis, aut præpositi se- cularis. Si quis autem contra hoc ve- nire præsumpserit, & communiter emendare noluerit, excommunicationi subiaceat. Et est Episcopalis. Com- munitur intelligitur de omnibus in sa- cris existentibus, ut dicit Tabul. ibi. quauis Caiet. tantum de sacerdoti- bus intelligat. Interdicitur ergo cleri- cis in sacris existentibus, esse officiales principum secularium, licet non infli- gant pœnam mortis: secundum quod notat Panormitanus in hoc capitulo, quando scilicet vult hoc exercere tan- quā officialis principis: quia iniu- ria fit officio sacerdotij, secundum Caietanum. Possunt tamen tale offi- cium exercere citra mortem, & mul- tationem, quando est dignitati anne- xum, vel habet hoc proprio nomine: puta, ratione patrimonij. Si quis au- tem haberet officium vicecomitis, vel præpositi secularis (ut quia est po- testas alicuius, & huiusmodi) & effi- ceretur sacerdos, secundum Caietan. vel in sacris, secundum alios, non po- test hoc officium retinere. Et requiri- tur monitio, ut sit locus huic pœnz. Caueant ergo clerici, & religiosi, qui sapē volunt officium regum, ducum, marchionum, & aliorum domino- rum exercere. Nomine enim principis secularis, veniunt generaliter omnes domini.

EXCOMMUNICATIO 87.

in extrauaganti Sixti. Et si dominici, & cetera. Autoritatis Apostolicæ te- nore præsentium statuimus, & ordi- namus, quod de cetero prætextu fa- cultatum quorumcunque concessa- rum à nobis, vel autoritate nostra, & quas concedi quomodolibet con- tingit in futurum, etiam cum clausu- la, quod sola signatura sufficiat, etiam in fauorem fidei, & cruciatæ, nullus confessor, quamuis qui offensæ eccle- siasticæ libertatis, violationis, interdi- citi à sede Apostolica positi, seu hæ-
refis,

reſis, poſtquam quis fuerit de ea ſententialiter condemnatus, delatus, ſeu publice diſſamatus, conſpirationis in perſonam aut ſtatum Romani Pontificis, ſeu cuiuſvis offenſæ, inobedientiæ, aut rebellionis, cuiusdem Pontificis, vel diſtæ ſedis, mutilationis membrorum, vel occiſionis cuiuſcunque in ſacris ordinibus conſtituti, offenſæ perſonalis in Episcopum, ſeu alium prælatum, inuaſionis, deprædationis, occupationis, aut deuaſtationis terrarum Romanæ eccleſiæ mediâ, vel immediatè ſubiectorum, ac inuaſionis Romipetatum, ſeu quoruncunque aliorum ad Romanæ curiæ venientium, delationis armorum, & aliorum prohibitorum ad partes infidelium, impoſitionis nouarum onerum realium, vel perſonalium eccleſijs, vel eccleſiaſticis perſonis, ſimonix ſuper ordinibus, vel beneficijs conſequendis in diſta curia, vel extra contractæ quomodolibet teus foret, & generaliter in caſibus cõtentis in literis quæ conſueuerunt in die eanæ Domini publicari, prætextu huiusmodi facultatum abſoluere, & per quosvis emiſſa peregrinationis Ultramarinæ, viſitationis luminum Apoſtolorum Petri, & Pauli, in Compoſtella, & caſtitatis, ac religionis vota, niſi ex ſpeciali licentia, & certa ſcientia noſtra (de qua demum conſtare cenſeatur, cum in ſignatura noſtra deſuper manu noſtra ſcriptum, aut in literis noſtris expreſſum fuerit. Nos ex certa ſcientia, & de ſpeciali gratia id concedere, derogatione præſentis conſtitutionis illius de verbo ad verbum inſetto tenore, non autem per clauſulas id importantem) vel in articulo mortis conſtitutum, & tunc in caſibus ubi ſatisfactio fuerit impendenda, facta ſatisfactione, vel idonea præſtita cautione, commutare præſumant. Et ſi aliqui conſeſſorum contra præſentem conſtitutionem quenquam abſoluere, aut excepta vota prædicta commutare attemptauerint, abſolutio, & commutatio huiusmodi nullius ſit roboris, vel momenti, & contra facientes eo

ipſo excommunicationis ſententiam incurrant, à qua niſi in mortis articulo conſtituti, ab alio, quàm à Romano Pontifice abſolui non poſſint. Eſt Papalis hæc, & ex proceſſu curiæ. Not. quòd in articulo, quando debet abſolui: ſatisfaciat priù ſi tenetur, & poteſt: ſi non poteſt, det pignus. ſi hoc nò poteſt, det ſideiuſſorem: ſi hoc etiam nò poteſt, ſaltem det iuramentum de ſatisfactione: quod ſi non vult, non abſoluatur. Hæc eſt forma canonis huius, caueant autem conſeſſores, ne ſe ipſos laqueant.

EXCOMMUNICATIO 88. in capitul. indemnitatibus. in ſexto, de electionib. Hi quos ad dirigendas in electionibus moniales deinceps contigerit euocari, ab his prorsus abſtineant, per quæ inter eas ſuper faciendis ipſis electionibus oriri poſſit diſcordia, vel extorta nutriti, aliâ eo ipſo excommunicationis ſententiæ ſe nouerint ſubiacere. Not. quòd nò vocati ad hoc, etiam quòd ſeinent vel nutriendi diſcordias, non incurunt. Et licet dicatur in masculino genere, tamen ſi feminæ ad hoc vocarentur, & nutriendi diſcordias, & cætera, inciderent: ſecundum gloſſ. Eſt Episcopalis.

EXCOMMUNICATIO 89. in capit. adminiſtratores. 23. q. 5. Adminiſtratores ſecularium dignitatum, qui ad eccleſiarum tuitionem, pupillorum ac viduarum protectionem, rapacitatemque reſtentionem conſtituti proculdubio eſſe debent, quotiens ab episcopis, & eccleſiaſticis viris conuerti fuerint, eorum querimonias attentius audiant, & ſecundum quod neceſſitas expetierit, abſque negligentia examinent, & diligenti ſtudio corrigant, quòd ſi Dei timorem præ oculis non habentes, negligere poſt ſecundam, & tertiam monitionem inuenti fuerint, omni nouerint communionem uſque ad condignam ſatisfactionem ſe priuatos. Videtur ergo, quòd princeps ipſo iure excommunicatus, qui non facit iuſtitiam clericis, præmiſſa tamen monitione

z præ-

EXCOMMVNICATIO.

prædicta. Est Episcopalis.

EXCOMMVNICATIO 90. in cap. vnico. de reli. do. in sexto. & in extrauaganti Ioannis XXI. Sancta Romana, &c. vbi excommunicantur nouum ordinem vel religionem inuenientes, vel habitum nouæ religionis assumptes, viuentes simul, & tria vota vouentes. Nec Episcopus potest su per hoc licentiam dare: secundū Do-cto. Item nomine religionis non veniunt heremitæ commorantes soli, assumptes quem voluerint habitum vel isti discipuli, licet faciant sibi superiores, dum tamen non faciant tria vota solennia. Vide tamen Tab. Excommunitatio. p. casu. 35.

EXCOMMVNICATIO 91. in capit. i. de loca. Contra magistros (id est, Doctores cuiuscunque facultatis) & scholares Bononienses, qui ante tempus conductionis, conducunt hospitia aliorum magistrorum, vel scholarium sine licentia, vel assensu eorū. Not. quod nomine scholarium non veniunt existentes in studijs pro scholaribus, vt scriptores, chartarij, &c. licet gaudeant priuilegijs scholarium: secundum communiorē opinionem. Inquilini dicuntur scholares, tunc ibi habitantes. Et secundum Ioan. Andr. hæc pœna tantū tenet Bononiæ, licet quidam teneant oppositum, tamen consuetudo approbat primam opinionem. Est Episcopalis, & latæ sententiæ.

EXCOMMVNICATIO 92. in cap. i. de schisma. Ordinationes ab Octauiano, & Guidone hæresiarchis factas, & ab ordinatis ab eis irritas esse censimus, adijcentes vt qui dignitates ecclesiasticas, seu beneficia, per dictos schismaticos acceperint, careant impetratis. Alienationes quoque quæ per eosdē schismaticos, seu per laicos factæ sunt de rebus ecclesiasticis, omni careant firmitate, & ad ecclesias sine omni onere reuertantur. Si quis autē contra ire præsumpserit (dicendo, vel tenendo oppositum) excommunicationi nouerit se subiaccere. Est Episcopalis secluso schismate. Not. h. ic pe

laicos intelligi non quoscunque, sed fultos schismate: quia de schismaticis est iste canon.

EXCOMMVNICATIO 93. in cap. licet. de elect. Contra eum, qui de tertriæ partis Cardinalium nominatione confusus, Papæ sibi nomē vsurpat, & est contra eos, qui recipiunt, & in eū, qui à paucioribus, quàm à duobus partibus Cardinalium electus, ad apostolatus officium, nisi maior concordia intercesserit, gerit se pro Papa. Est latæ sententiæ, & episcopalis, secluso schismate.

EXCOMMVNICATIO 94. in extrauaganti Ioan. XII. Sancta Romana, &c. Contra perseverantes in secta fraticellorum, bisochorum, & biguinarū, & assumptes dictæ, sectę ritū, & prælatos quoscunque, qui prædictis personis, vel alijs ritum viuendi, & habitum supradictos præter specialem Apostolicæ sedis auctoritatem deinceps concesserint, & est latæ sententiæ, & Episcopalis: ex qua intelliguntur tres differentię personarum, scilicet perseverantes in dicta secta. Secunda, assumptes habitum, &c. Tertia, concedentes dictum habitum, &c. Item nomine biguinarum intelliguntur, vel infideles, de quibus est cap. ad nostrum. in cle. de hæret. aut suspectis de fide: vt in capit. i. de reli. do. non autem illæ mulieres, quæ demissæ dicuntur, manentes in nuptiæ in domibus parentum.

EXCOMMVNICATIO 95. Contra inquisitores ordinis prædicatorum, si procedant contra fratres minores, & econtrā, per extrauagantem Pauli I. Nunc autem secus est: quia possunt procedere per breue Clemē. VII. quod incipit, Propter labem Lutheranam. seruato tamen ordine ibidem posito: vt primò monentur eorum superiores, vbi dicitur sic. Districte precipiendo mandamus, quatenus omnibus, & singulis, etiam Carmelitarum, & aliorum ordinum mendicantium religiosi, vel non mendicantibus huiusmodi pestē diffamatis, aut aliter suspectis, præci-

pud

quæque tales errores in suis sermonibus, verbis, seu prædicationibus dissimulantibus, per centuram ecclesiasticam appellatione postposita super huiusmodi, ac qualibet alia hæresi silentium imponatis, & postquæ per vos, vel vicarios vestros, aut vestrum, vel eorundem vicariorum aliquos, siue aliquem præfidentes monasteriorum, cõuentuum, & aliorum locorum, ubi hæresis huiusmodi, vel errores dissimulati forent, aut inibi propinquorum præmoniti fuerint, nisi tales infra mensem à die admonitionis computandum, debita prouisione remedia cum effectu adhibuerint, ac digna penitentia castigauerint, de quibus admonenti fidem facere teneantur. Aliter contra prædictos vsque ad sententiam diffinitiuam valent procedere. Hæc est materia excommunicationum. Credo tamen multas alias esse excommunicationes particulares in privilegijs studiorum, religiosorum, collegiorum, ciuitatum, & aliorum locorum, quas omnes inuenire esset impossibile. Prudens ergo confessor, quædo de nouo venit in vnam dioccesim, informet se an ibi sint aliquæ excommunicationes, siue Papales, siue synodales, quæ sint in vsu, & sic obseruet. Et quia multiplices sunt, & variæ difficultateque est singulas memoriæ mandare, ideo prudens confessor cum circa eas dubitat, videat bene canones, & illos diligenter examinet, & si per se ipsum intelligere nequeat, peritos quærat, ne penitentiam absoluedo à quibus non potest, in præceptis mittat: quem si censura ligatum inuenierit, si potest, ab ea prius absoluat, si non potest ad superiorem cõfessum mittat: quia sic ligatus à peccatis nequit absolui.

EXCVSATIO.

EXCVSATIO peccati est maximum vitium: secundum Thom. secunda secunda. q. 13. a. 3. ad 3. quia est circumstantia quædam aggravans omne peccatum, etiam blasphemiam Dei, quæ est maximum peccatum. Diciturque maximum: quia quodlibet maius facit.

2 NVLLVS sequens hæresim excusatur: quia in dubijs, & periculosis nemo debet esse facilis ad credendum, & præcipue peritæ: secundum Thom. in quolibet. tertio quæstion. 4. artic. 2. quæ pertinacia maxime hæreticum constituit cum errore intellectus.

3 OBLIVIO beneficij ex negligentia, vel impotentia recompensandi beneficium, non excusant à peccato ingratitude, secundum Tho. secunda secunda. q. 107. ar. 1. ad 1.

4 QUI nihil audiuit de fide, excusatur a peccato infidelitatis, non autem ab alijs peccatis. Intendens autem bonum per se, excusatur a malo, quod sequitur præter intentionem, & raro, non autem quando semper, vel ut in pluribus, & sic Noë excusatur ab ebrietate, & c. Thom. 4. sentent. dist. 33. in expositione litteræ, & in capitulo. inebriauerunt. 2. q. 2. Excusatur etiam coactio absoluta, capiti non est. 1. p. 1. Necesse est etiam in capitulo, discipulos de consecrat. dist. 5. Pietas quoque, ca. conquestus. de feri. & obedientia. ca. dixit dominus. 14. quæst. 5. Non excusatur quis ab obedientia, allegans alios meliores se ad hoc esse. 23. q. 1. c. final.

5 TIMOR qui est secundum rationem excusatur totaliter à peccato, non autem inordinatus, sed diminet in quantum est inuoluntarius. Thomas secunda secunda. q. 12. ar. ultim. Thamar, & Iudas fornicans cum ea, à peccato non excusantur, secundum Tho. secunda secunda. quæstio. 154. arg. 3. ad 3.

EXECUTOR.

EXECUTOR est proprie, qui ad effectum rem indicatam deducit: secundum gloss. in capitulo. super quæstionum. de officio deleg. vel qui factum ab alio gestum exequitur: secundum Panormi in ca. nouit. de appell. col. 1. Executor etiam larga acceptione dicitur delegatus, secundum gloss. in ca. si super de officio deleg. in 6.

2 EXECUTOR in testamentorum possunt esse laici, clerici, & religiosi, non

12 non